1870 | 1975

ДАИМ ВАХАРГВА ЛЕНИН

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 22 апрель, 1975 шу. • № 48 (5404). • Мах 2 кап.

Даькъала хийла марксизм-ленинизм—даим дийна латта революционни интернациональнии хьехам, дерригача мехкий къахьегамхоша империализмана духъала, социализми коммунизми котъяккхар духъа лоаттабеча къовсама байракх!

(1975 шера 1 Майна хетадаьча КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

15 ИЮНЕ—СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

ХАРЖАРХОЙ ГУЛЛУ МОТТИГ

Заводской районерча № 2 йолча хоржамий участка агитпункта заведующеца Михаил Георгиевич Сафроновца тхо вIашагIкхийттар Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене аьшкабетонни конструкцей завода партбюро. Укхаза гулбеннабар завода агитатораш, партбюро членаш, кулгалхой. Безаме доацаш къамаьл дар цига дийцар — ЗЖБК цхьаболча сотрудникашта шевхаштта бехк бир цар агитпункте дежурство юкъагIдитарал.

М. Г. Сафронова агитпунктай болх вIаштIехьбоаха хьалхара шу дац. Цудухьа из дехкар дика довзаш волча цун лоацача юкъа карагIдьлар агитатораш хоржамашта кийчо яра оарцагIбаха. ХIанзале уж хиннаб шоай участкашкара харжархой болча, хIьта цхьабарий цига массехказ хила а кхийнад.

Наха дамн безам ца эккхаш ладувгI ЗЖБК нормировщицас комсомолкас З. Г. Акимовас, электромонтера Ю. В. Бендюковас, вокккхагIволча инженера К. В. Гришина, цеха мастера В. Н. Холодина еча беседашка. Цар къамаьл чулоацам болаш, керттерчун уйлен безами тIаозаш хул. Иштта цар хIанз бахача наха дIадовзийт КПСС XXIV съездо белгалъяь машара политика вахаре кхоачашъеш партен правительствал чакхдоаха тIулакхаш, КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенешта, КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарала, Котало яьккха 30 шу дизара хетабаь баьча соцама пропаганда ю

— Агитпункта болх вIаштIехьбоаккхача хьинаре новкъостал ду коммунальни боахама министерства АТХ, № 50 йолча школа, ЗЖБК партийни организацей секретараша, — йоах нов. Сафронова. Цу организацешкара агитатораш теоретически а, практически а дика кийчбенна хул. Наьха безам тIагIоргболча тайпара дукха пайдане хIамаш дувц харжархошта № 50 йолча школа завvча А. А. Петросянца. Цул совгIа духхьашха агитаторий болх бе эттачарна эшаш бола хьехам а, новкъостал а ду цо.

Нах баххача дIа а ухаш беседаш ярал совгIа лоархIаме мероприятеш чакхйоах агитпункте гуллуча харжархошца цхьана. Царна лаьрхIа советски демократех, Котало денна хетаяь, партеи Советски правительствал политиках лекцеш, доклалаш ю.

Хьалхара йоазош даьд агитпунктерча харжархой запросий журнала тIа. Иштта нов. Л. Ф. Турникова яздаьд: Аз дех № 50 йолча школана уллувра йий дохка ларек дIайоаккхилгеи цига Iодотташ чхьагIар ца дохкийталгеи. Цу гIулакха шоаш раьза боацилга дувцаш хиннаб агитпункте хьауха кхыбола харжархой а. Из дош къовсталелга дIадехаш ба цу школе деша дагIача берий дай-ноаной, педколлектив.

Харжархоша индивидуальни болх беь ца Iеш шерра пайда ийбу агитпункте массови формаех а. Укх деношка агитпункте хьийхаб Дай-мехка Сийлахьбоккхача тIема ветеранаш, май бетта хаттарийи жопийи сайоене консультацеш луш хургва юристконсульт, харжархошта школа художественни самодеятельноста низаца концерташ vвттадергда.

Агитпункта балха даим теркам тIаухийташ я ЗЖБК партбюро. Цун дола тешал да дежурство юкъагIйитараш цар боаIача тайпара бехктокхаме эза хилар. Цу хана денз итт ди даьннад, хIьта уж кхоачамбоацараш кхы гучадьннадац укхаза. Из ишта хилийтара лерттIа йоахко ещ ва агитпункта заведующи коммунист М. Г. Сафронов а.

Е. ГРУДИНИН.

В. И. Ленин. Москва, 1922 шера 4 октябрь. — ТАСС фотохроника.

***

Бакъдар аьлча,
Дийна волаш, юхь-духьала
Ленин бIаргавайча вац со,
Цунца лийина, Iийна вац.
Из дале а,
Се сакхетарг хилча гIоне

Тахханалца цунах къаьста
Цхьаккха ди аз даьккхадац.

***

Дуненна малх хинна
латтача Ильичах
Малх санна къоагадаь
Дош ала могаре, —

Ма гIоза хургвар со!
Ленина хьехам мо,
Даиман бахаргбоа
Цхьа-ши мугI мукъагIа
Язбе кайоаларе, —
Ма раьза хургвар со!

Хьамзат ОСМИЕВ.

Деналеча гIулакха сийле

18 апреле Москве болх баь яьлар 1941—1945 шерашка Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIем тIа советски халкъои цуи Берзашцарча Низашеи Котало яьккха 30 шу дизара хетаяь Iилман конференци.

Из чакхйоалача дийнахьа секцей заседанешка хоам беш къамаьлаш дир боккхийча советски Iилмахошеи военачальникашеи.

Сайрийнарча пленарни заседане секцей балха итогаш йиэ цар кулгалхоша, Советски Эскареи ТIема - Форда Флотеи Керттерча политически управлене начальника эскара инарала А. А. Епишева, Герзашцарча Низий Генеральни штаба начальника — СССР оборона министра хьалхарча заместителя эскара инарала В. Г. Куликова, СССР оборона министра заместителя эскара инарала С. К. Куркоткина, СССР Iилмай Академе член - корреспондента М. Т. Иовчука.

Бух соцаш дола дош оалаш къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра Советски Союза Маршала А. А. Гречкос.

ДОШ—АЬННАЧА

Сийлахь - йоккха Котало яьккха 30 шу дузача денна сийленца какъаяхара доккхий социалистически дехкараш тIайийцад Грозненски локомотивни депо дизельно-заготовительни цеха коллективо. Ах шера план 9 мяе кхоачашъе, запасни оатхалаш кхоярах паччахьалкхенна эзар сом пайда бе.

Цун дош чIоагIа да. Духхьал хьалхарча шин бетта план 123,3 процент кхоачаш а еш цо паччахьалкхенна кходир 931 сом. Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьегарца белгалбьннa ба слесараш Проценко Виктор, Шульга Иван, Печенный Алексей, Шакшуев Владимир, кхыбараш.

Г. АНОХОВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОЙ—ЕРРИГСОЮЗНИ КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИКЕ

Пятилетка фонд дукхагIа хилар

Къаьстта чIоагIа хьинар айдена Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа къахьегаш хилар СССР 50 шу далара цIерагIча Грозненски химически комбинатера 3392 болхло, инженерно-технически болхло, гIулакхера нах. Царех 1129 саг оборудованена, мощносташта капитальни ремонт еча, 87 химик мухьаш тIадотташ, тIера Iодоахаш, продукцена расфасовка еш, 87 болхло тиша аьшк хьагул а деш дIадохьийташ, 104 саг материалашта сортировка еш хилар.

Шоаш тIаийца дехкараш тIехкхоачашдир хьинар кхо ца деш къахьийгача химикаша. Капитальни ремонт еча 5237 сага-сахьата, контрольно-измерительни прибораштa ремонт еча 609 сага-сахьата къахьийгар цар. Коммунистически субботник долча дийнахьа химкомбината болхлоша 597 тонн мухьаш тIадеттар, тIера Iодаьхар. Хьагул а даь цу дийнахьа паччахьалкхенна цар дIаделар 161 тонн тиша аьшк. Тарана, материалашта сортировка еча къахьийгар 450 сага-сахьата. Басарш хьоkхаш хиннараша 16308 квадратни метр оборудованена, сооруженешта басараш хьекхар, хIаьта кIирараш тохаш хиннараша 11072 квадратни метр цIеношта, сооруженешта кIир техар. Цул совгIа предприяте коа, гонахьарча моттигашка дика лостам бир химикаша.

***

ЧIоагIа дегаш гIоздаьнна болаш субботнике арабаьлар Грозненски индпошива фабрика болхлой. Укхаза цу дийнахьа ательешка къахьегаш хилар 1300 саг, хIаьта 43 болхло город хозяь кийчъеча дакъа лоацаш вар. Цар массане хьинар совдоахаш къахьегар бахьан долаш фабрика коллективо пятилетка фонде Iодиллар 4098 сом.

Белгалбоалаш дика къахьийгар ни. М. Х. Дошукаева, Н. И. Коваленкас, М. Г. Сабаташа кулгалдеча №№ 1, 5, 17 йолча ательей коллективаша. ХIамаш тегарий ерригача коллективашка балха итогаш елга а, царех лаьца «Молнеш» арахецилга а вIаштIехьлаькхадар. Ателье шийна хIама тега вена хIара саг зизай корсамаш луш дIавахийтар.

ЦIей санна из ди белгалдаккхара шоай хьинари низи ца кхобеш къахьийгар бIаьш болча мастераша, закройщикаша, кхычар. Шоашкара дика хьокхам, коммунистически оамал гойташ болх бир субботнике дамогаш хиларца балхара мукъаялийта хиннача № 2 йолча ательерча Л. Г. Бурдыгас, хIаьта № 20 йолча ательерча мастера М. Н. Личмановас ши норма кхоачашйир, № 4 йолча ателье заведующи Г. Х. Тумгоева ший лоIамагIа хIамаш тегаш хилар цу дийнахьа.

***

Шеча субботнике арабаьнна Грозненски локомотивни депо къахьегамхой цIей дезде баьхкача санна гIадбаха, безаме, тIехдика къахьегара бIубенна бар. Шоатта дийнахьа шоай балха моттигашка къахьегама вахта дIахьош вар ши эзар совгIа саг. Машинаькъахоша цу дийнахьа дIаюха яхийтар 190 состав, депо тоаяь яьккхар ворхI локомотив. Локомотивай машинисташа, цар гIончаша, ремонтникаша шоай балха нормаш дикка тIехкхоачашйир, пятилетка фонде 4220 сом ахча дIаделар.

Ерригсоюзни коммунистически субботник хьинарерча къахьегамца чакхдаккхара ше тIаийца хинна социалистически дехкараш тIехкхоачашдаьд Октябрьски революце оздел лелаеча Грозненски «Красный молот» завода коллективо. 19 апреле лаьрхIачох арахеца езаш хинна валови продукци 118,2 эзар сома йолча, арахийцар 130 эзар сома маьха я

Коммунистически субботнике хьинаре дакъа лоацаш хилар 3936 саг, царех 3824 болхло, инженерно-технически болхло, гIулакхера нах, хIаьта бIаь совгIа саг цигара пенсе бахараш. Цар хьайир хица тIоанаш лелхийта цхьа пасосни агрегат, пхьаьшта цементировочни агрегаташ, насоси, фонтанни арматура цхьа комплект, заказагIа вIашагIъеллар ши машина, хьайир ролико-втулочни эIанараш, арахийцар 22 эзар сома маьха мехкдаьтта аппаратурен 8 эзар сома маьха запасни оатхалаш.

СУРТА ТIА: коммунистически субботнике кийчъяь продукци ийца вода проводник М. Инаркаев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Республика районашка

«Электроинструмент» яхача Назрановски завода коллективо шоатта дийнахьа арахийцар 35 эзар сом мах бола продукци. Цох 3 эзар сом пятилетка фонде дIачуделар. ХIаьта Назрановски трикотажни фабрика болхлоша хьайир 25 эзар сома маьха продукци. Цох 1,5 эзар сом пятилетка фонде дахийтар. Дика къахьийгар транспортникаша а.

Хьинаре къахьийгар района ахархоша а. Царна юкъе белгалбаьнна дика къахьийгар трактористаша совхоз-техникумерча Даурбеков Уматгире, Евлоев Махьмада, «Назрановский» совхозерча Мальцев Дмитре, «Октябра 40 шу» яхача совхозерча Кадзоев Бахьаудина, «Экажевский» совхозерча Богатырев Султана, кхычар.

Шоатта дийнахьа балха араваьннавар верригa а 28729 саг, царех производстве болх беш вар 4801 саг.

202 эзар сома маьха продукци арахийцар, царех 105 эзар сом пятилетка фонде дIачуделар.

•

Коммунистически субботнике дакъа лоацаш хилар Урус-Мартановски районера 23 953 саг. Царех виъ эзар саго болх бир совхозий кхашкеи фермашкеи. ХIаьта вокхар къахьийгар гаьнаш йогIаш, улицаш, коаш цIендеш, кIираш тохаш.

Коммунистически субботник долча дийнахьа 5870 сомана болх бир района къахьегамхоша. Цунах 4500 сом ийслагIча пятилетка фонде дIахьожадир.

•

Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа лоацаш хилар Шалински районера 40 эзар саг. Промышленни предприятей, гIишлошъечи транспортнии организацей, колхозийи совхозийи къахьегамхоша 24 эзар гарга сома маьха болх бир цу дийнахьа.

Духхьал «Автуринский» совхозе дIайийра 90 гектара тIа алата лаьрхIа хьажкIаш Белгалбаьнна дика къахьийгар Ленина орден лелаеча Чамаев Сум-Iумара кулгаллеча бригадацарчеи Тасуханов Iийсай звеноцарчеи механизатораша.

Дукхача гектараш тIара шекара свекла нийлхйир «Джалка», «Шалинский» совхозий, Ленина, Куйбышева цIерагIча колхозий, иштта кхыча боахамий къахьегамхоша.

Дукхачар болх бир юрташкара улицаш цIенъеш, арахьа лостам беш, гаьнаши зизаши дIадогIаш.

•

Дика вIаштIехьдаьккха чакхдаьккхар субботник Сунженски района къахьегамхоша. Ерригача промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка, бригадашкеи фермашкеи митингаш чакхъяьлар. Субботнике дакъа лоацаш 19824 саг хилар. Цу дийнахьа 51 эзар сома маьха балхаш дир цар. ИйслагIча пятилетка фонде 30 эзар сом дIачуделар.

ЛАЬРХIАР ТIЕХКХОАЧАШДАЬД

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа — 19 апреле Iуйрийна ялх сахьат даьлча денз Грозненски швейни производственни объединене № 1 йолча филиале халданза хьаухаш бар цига къахьегаш бараш. Локхаш музыка а йолаш безаме тIаэцар уж. Предприяте наIарашка, пехашка, коа хьалтеха доахкар «Ше шоатта ди» хьинарерча къахьегамца белгалдоаккхаргда» яха плакаташ, лозунгаш.

Къахьегама вахта дIайолае лаьрхIа йола минуташ мара йисаяцар. Ерригсоюзни коммунистически субботника хетаяьча митинге гулбелар филиала болхлой. Коммунистически субботникий лоархIамах лаьца лоаща къамаьл а деш митинг хьайийллар профсоюза фабкома председателa Ломакина Полина Ивановнас.

Филиале эггара дикагIа лоархIача производственницана Н. Кизимована эггара хьалха къамаьл де дош лу.

— Вай мехка В. И. Ленин ваь цIей сийна коммунистически субботникаш цар традици а хинна дIаэттад, — аьлар цо ший къамаьл дIадоладеш. Цу дийнахьа кхьча деношкарчул чIоагIагIа хьинар айденна къахьег советски наха. Арахеца продукци дикеи тIехдикеи мара а ца хулийташ сменни норма № 3 йолча участка коллективо 110 процент кхоачашъергхиларах дош делар цо участка берригача болхлой цIерагIа. Уж дехкараш тIехкхоачаш а деш деша дагIа ха йоацача бераштa 500 совгIа хачи хьайир хIамаш тегараша. Цуна тIехьа къамаьл даьча ийслагIча хIамаш тегача участкерча социалистически яхье хьалха латтача Е. А. Кравченкос шоай коллектива цIерагIа дош делар деша ухача берий 310 хачи тега, денна дош дизза кхоачаш а дир.

Иштта Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа шоаш даха лерхIача толамех дийцар кхоалагIча участка хIамаш тегараша Т. В. Тарасенкос, Н. О. Родимушкинас, филиала хIамаш тегача мастера Ф. П. Кравченкос, кхычар. 19 апреле эггара хьалха балха хьа а баьхка шоай болх дIаболабаьча хIамаш тегараштa Э. Ахиньянца, Р. Арустамована, А. Балахтина, Н. Степаняна, А. Мазейнана, Е. Кравченкона зизаш делар.

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа 3500 сома маьха товарни продукци арахеца дехкараш тIаийцадар филиала хIамаш тегараша. Уж дехкараш тIехкхоачаш а даь цар арахийцар 3900 сома маьха продукци.

Иштта хьинаре къахьегаш хилар швейни производственни объединене ерригача цехий, филиалий, фабрикий коллективаш. Верригa а коммунистически субботнике дакъа лоацаш хилар 3350 саг, царех производстве къахьегама вахте латташ вар 3250 болхло. 19 апреле 90 эзар сома маьха товарни продукци арахеца социалистически дехкараш тIаийцадар цар. ХIаьта уж тIехкхоачаш а деш хIамаш тегараша кийчйир 99 эзар сома маьха продукци.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: коммунистически субботнике хьинаре къахьегаш бола № 1 йолча филиала хIамаш тегараш Р. Арустамова, А. Балахтина, Е. Синичшкова, Е. Булашова, С. Антонян, Т. Петросова.

И. ПЛИЕВА сурт.

В. И. ЛЕНИНА ВАСКЕТАШ КХОАЧАШДЕШ

ХАЛКЪИЙ БЕЗАМ — ДАИМ БАЬЧЧАЦА

МОСКВА. ЦIе майда. Ленин волча, 1975-ча шерара апрель. В. ЕГОРОВЕИ А. СТУЖИНЕИ сурт.

Нохч-ГIалгIайчен йоакхо еш хиннав В. И. ЛЕНИН

Владимир Ильич Ленина цIи дерригача дунен тIарча къахьегамхошта паргIато тела сердаяи никъ хьеха седкъен хинна дIаэттай. Цун цIерана ювзаенна я дуккха къамаш дахача вай Даьхен хIара халкъа исторе эггара сийрдагIа йола оагIош, социальнии къаманиг кортамукъале бахьан, социализми коммунизми хьалъяр духьа цар лоаттабу къовсам.

Социалистически революци котъялараи Нохч-ГIалгIайченера контрреволюци йохаяраи боккхача лоархIаме яр къахьегача лоамаи наха юкъе беча политически болха формайи методийн хьакъехьа В. И. Ленина енна указанеш.

1918 шера март бетта Нохч-ГIалгIайче а юкъейолаш хиннача Терски республика председателаца Ной-Буачидзеца юкъарчал доацача проводе гIодла дIаьхха къамаьл деча хана массехк хаьдда указани еннай В. И. Ленина Тийрка йистерча партийнии советски организацей саготарча декхарий хьакъехьа: лаьтта доацача лоамарошта сов чехка лаьтта даларах, къегIа болча лоамаи нахах Щеча Эскара доакъош вIашагIдохкарах. Къамаьл чакхдоалаш В. И. Ленина дош делар Тийрка йистерча къахьегамхошта ма-могга гIо дергхиларах. Из къамаьл хинна кIира доаллашехьа а, 1918 шера 28 марта, В. И. Ленина председателал а деш Халкъа Комиссарий Совето дийцад «г. Грознена тIема новкъостал дарах» дола дош.

В. И. Ленина инициативагIа революционни низаш оарцагIдахаран контрреволюци юхатохкилга вIаштIехьдаккхаран Росси Къулбехьен Чрезвычайни комиссаралла хьожаву Г. К. Орджоникидзе. Укхазахьа хьалхьожаду ЩIеча Эскара регулярни доакъош дуккха ахчен. Нохч-ГIалгIайчене Шерипов Асланбек кулгалхо а волаш нохчий ЩIе эскар хьаду, Н. Ф. Гикалогеи Дудаев Султанагеи командованеи а йолаш партизански отряд вIашагIйолл, шира тIом болабу цар деникинашца.

В. И. Ленина даим теркалъяьй Къилбаседа Кавказа лоамарой вахаре хулаш хинна ерригa событеш. Масала, Гоцински контрреволюционни мятеж йолаяларца дувзаденна В. И. Ленина ше къаьстта Г. К. Орджоникидзега 1920 шера сентябре яхьийтача телеграмма тIа белгалдаьхад Антанто тийчъеши хьаллоаттаеши йола контрреволюционни бандаш сиkагIча тайпара дIаяханза яргца хилар, «бокъонца ерригача паччахьалкхен лоархIамера гIулакх» из хиларах тарра.

Уж ленински указанеш кхоачаш а еш, Кавказски фронта Реввоенсовето из мятеж йохае ЩIеча Эскара къаьстта доакъош дахкийтад, хIаьта цар, къахьегамхоша гIо новкъостал а деш, бохабаьб Нохч-ГIалгIайчера из контрреволюце кхуврч.

Нохч-ГIалгIайчен халкъий революционни къовсама кулгалдеча, юххьанцара социально-экономически эргIлонаш еча, къамий дош къоастадеча боккхача лоархIаме хиннай «бусалба нахаца ма-могга гIулакхача хидаваь», цар автономи, кортамукъале, кхыдараш хьаштдола гIулакхаш долга дIахьокханза, цу тIа а эггара дикагIа кхетадергдолча тайпара дIахьокханза дарг ца хиларах В. И. Ленина енна указани.

Лоамарой ишта дас санна йоакхо яро деган айдаь болча 1920 шера 3 апреле хиннача нохчий халкъа съезде дакъа лаьцараша В. И. Ленинга дахьийтача моаршае тIа яздаьд: «Оаха, лоамий паргIататца къонгаша, къахьегача нохчаша, тахан тхоай моаршал дайт Росси болхлойи ахархойи баьччага, цунга гIолла — ерригача Халкъа Комиссарий Советага, наха Iазап тIалоаттадерашта духьаларча восстане ЩIе байракх айяьча къахьегамхой Iаьдала центральни орган из хиларах тарра».

Мехка моцал лаьттачеи боахам хIалак хинначей халача деношка В. И. Ленина еннача указанегIа Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта ахчаца, мануфактураца, ялатийца, кхыдарашца материальни новкъостал даьд. Йохаьяча Сурхо-тIен Экажкъонгий-Юртен баха нах Iалаьмате халача хьал тIа хиларах а хIаьта цар берaш «духхьал дерзана-тIерзана» хиларах а, из бахьан долаш сай мукъагIа хьалъяйта «ши миллион метр мануфактура лоамарой берашта юкъе» дIаекъа дага ва ше аьнна хоам беш Г. К. Орджоникидзе яхьийтача телеграммана жоп луш, В. И. Ленина яздаьд: «Аз хьона тIадулл царна ахчаца новкъостал делга, Халкъа Комиссарий Советe гIолла чакхдаккха аз дош луш хилар лоамарошка дIахкайкаделга. Цун чотах 200 миллионага кхаччалца дIале царна»...

В. И. Ленина еннача указанегIа 1920 шера 3 июле нохчий юрташка — Ачхое, ГIойтIа, Кхычахьа бахача нахага 3 эрш мануфактура кхаьчар хIаранега. Цу шера декабре Центральни районашкара Нохчашкахьа кхаьчар 19 вагон кIа.

Советски Iаьдал даьннача хьалхарча деношкe а деназ ГIалгIашкахьарча къахьегамхошка кхаьчар хIаранена 14 эрш мануфактураи эзар сом ахчани. Цул совгIа ГIалгIайченна делар гIишлой материалаш эца 833555 сом, больницаш тоае 13154426 сом, школаш тоае 876000 сом. Духхьал боахама гIулакхашта лаьрхIа алхха цхьан 1920 шера 19000671 сом делар ГIалгIайченна.

Нохч-ГIалгIайчен халкъашта йоккха событи хилар цун викалаш Джу Акаеви I-Хь. Гойгови В. И. Ленинца вIашагIкхетарах. Цу вIашагIкхетарах укх тайпара дувц I-Хь. Гойгова:

«...Владимир Ильич Ленина приемне Iохайша дагIар тхо. Цига бар ни. Чичерин, Карахан, Сталин, Дзержинский, дуккха кхыбола партен центрерча советски учрежденейн кулгалхой. Дакъа лоацаш Малхбоален халкъий съезда делегаци а хургIолаш йола ЦК Политбюро заседани хьаелла езаш вола Ленин хьаараваларга чIоагIа сатувсар.

Массехк минут яьннача гIолла тхо долча хьаараваьлар юккъерча дегIара, йиза маьже йолаш, юкъ-юкъе кIай чо а баьнна тесса мож йолаш вола къонаха. Из вар Владимир Ильич. БIубенна гIа а боаккхаш тхона хьатIавера из, кулг а лоацаш массанега моаршал хьаттар, шийна йоагIа председателал моттиг хьалацар. Заседани хьа а йийлла, къамаьлаш доладе аьлар цо гулбеннарашка. Дувца оттадаь дош дар: «Малхбоалехьарча йистошка Компартен СовIаьдалон лелаеча политика хьакъехьа».

Дукха дийцар. Цхьабакъда новкъоста Ленина тIеххьара дош дIа а ийца, шийна хетар хьааьнначул тIехьагIа, кхы цхьанне а дувца хIама дацар. Тха ала безам мел хиннари шаьрен хаьдда къовстам болаш тхона ала ца мегари цо хьааьлар. Тхоашта юкъе вахаш Ленина дукха ха яьккхача санна, цигга, йисте, Москвера эзараш километр гаьнача моттиге Iо а ваь, из хьалкхийча санна хийтар тхоах хIараненa»...

Грозненски мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаяреи дегIайоалаяреи чIоагIа йоакхо еш вар В. И. Ленин.

1920 шера 22 апреле, Грозненски болхлошкара эггара хьалхара 46 цистерн мехкдаьтта дIанийцача, из совгIат бахьан долаш баркал аьлар В. И. Ленина, мехкдаьтта промышленность дегIаяра перспективаш миштай хар чIоагIа доврa цуна. Цу дийнахьe а Къахьегача Эскара Революционни Советагеи Кавказски къахьегама эскара штабагеи телеграмма яхьийтар цо Грозненски мехкдаьтта управлене председателалла И. В. Коссиор хьожавара хьакъехьа.

1920 шера мае къамаьла Москве Iоех В. И. Ленина И. В. Коссиор, А. А. Медведев, инженер Чернов юкъе а волаш йола Грознефта кулгалдеча болхлой группа.

Къамаьл чакхдоалаш В. И. Ленина дош деннад ше новкъостал дергхиларах, Коссиора шийнна тIадиллад цо промышленность юхаметтаоттаяра балхаш мишта лел хойташ шийга хоамаш делга. «В. И. Ленинца вIашагIкхетарах, — яхаш дийцад А. А. Медведева дуккха шераш даьнначул тIехьагIа, — тхона йоккха событи хилар. Ший тайпара хьехам ницар оаха, хIаьта керттердар — кхы а дикагIа кхетадир грозненски мехкдаьтта промыслаш сихагIа юхаметтаоттаяр мехка мел лоархIаме да».

Мехкдаьтта даккхарца дувзаденна къаьстта дешаш Iома а даь, мехкдаьтта промышленность халача хьал тIа хилара хьакъехьа Л. Б. Красина, И. М. Губкина, Главнефта кхыча специалисташа яьча докладашка а хьежа, из проблема Къахьегамен Оборонан Советe дувца оттайир В. И. Ленина. 1921 шера 15 июне решени а яь цо къаьсттача ударни группана юкъейнхьар мехкдаьтта промышленность.

Из юхаметтаоттаяран дегIайоалаяран кулгалде къаьстта мехкдаьтта дешашта комисси вIашагIъелларʼ РКП(б) ЦК, хIаьта Центральни мехкдаьтта управленена дошо 5 миллиард сом хьожадир доазол дехьара оборудовани, продовольстви, кхыйола материалаш эца.

Дас санна Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой йоакхо еш хиларах массанена а дукхаезаши баркал оалаши вар В. И. Ленин. Цун цIи тиллар Старни промыслай шоллагIча группах, бурув тохара мастефа сийлахьа ЦIи елар цунна.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой ленинизма идеешта тешаме хилар геттара дика хьахьеккар парте баьча ленински тIахьехамо. 1924 шера февраль бетта хьалхарча деношке а «Нефтерабочий» яхача газета тIа кепатеха араяьлар заявлени. Цу йоахар: Оаха, укх лоле кулгаш яздаьча «Красный молот» завода болхлоша, парти шийн баьчча воа, Ленин воацаш йисалга а хайна, РКП(б) мугIарашта юкъедаха лаьрхIах... РКП(б) мугIарашта юкъедахарца оаха договах, тхоаш чIоагIа хургхиларга, оахош Владимир Ильич Ленина васеташ болата кулгалцен хьакъалцей кхоачашдергхиларга».

В. И. Ленина хьалхашка оттадаь тIех къахьъалоре декхараш кхоачаш а деш, дегIахаш сийлахьа исторически никъ хьабенаб Нохч-ГIалгIайчен халкъаща. ТIехьайнса юстара аграрни моттиг хинна Нохч-ГIалгIайче чIоагIа дегIаена индустриально-аграрни республика а хинна дIаэттай кхаь ордена юкъе курра лепаш сийлахь-воккхача Ленина орден ший байракха тIа а йоаллаш

П. ЮСУПОВ,
Грозненски мехкдаьтта института доцент.

ЯХЬЕ — ХЬАЛХАРА МОТТИГ

Грозненча Заводской районе кхаьчача гаьннара хьежача гуш я лакха шоай бовхьаш урагIдахийта латта В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера установкаш. Даьхен рузкъа дебадераш шоаш хиларах тарра курал еш уж латташ санна хеталу царна бIарахьежачоа. Цу установкай коллективашта къаьстта белгала да В. И. Ленин ваь 105 шу дизара ЦIей, хIана аьлча вай хьамсарча баьчча цIи лелаеш цар предприяти йоландаь. Цу дезача дена къахьегама совгIат кийчдара доккхий социалистически декхараш тIаийцадоь хIара установка коллективо. Уж канал хьалха кхоачаш а даь дог гIоздаьнна дезду таханара цIей дукхханоша а.

— Царна юкъе дикагIъяр малагIа я, — хетт оаха предприяте кулгалхошка.

— Тха предприяте мел йолча установкай коллективаш ерво я аьнна белгалъяьккха цхьаккха яц, аьнна жоп делар. ХIаьта дикагIчарна юкъе йоккхагIа, низ болашагIа, толашагIа лоархIаш я къона инженер, коммунист Амхадов Лема керте латтача установка коллектив, — йоах цар.

Дукха юкъ ялалехьа предприяте кулгалхоша хестаьча установке кхаьчар тхо. Установка начальникага хаьттар оаха мишта дезду шун коллективо В. И. Ленин ваь 105 шу дуза деза ди.

— Тха заводе итташ установкаш я, царна массанеца а юкъе хьалхара моттиг а яьккха завода карара кара тела ЦIе байракх тхога кхаьча хилча мишта дездеш санна хет шоана вай массанена боча дола из цIей, — йоах Лема Лячаевича. Ер шу чакхдаллалца из совгIат карара ца далийта дага а да тхо.

— Сенах бIубенна ва хьо деза совгIат шоашка дусаргхиларах.

— Цхьа дезаж санна барт тайна хьинаре къахьегаш дуккхача къамех бола башха-дика специалисташ ба коммунистически къахьегама цIи лелаеча тха установкера бераш, йоах Амхадова.

— Цунга хьежжа дика да оаха доахя толамаш а. Товарни продукци арахецара а ма маьхала яккхара а хьалхарча квартала план дикка тIехкхоачашъяьй установка коллективо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 190 эзар сома маьха товарни продукци.

— ХIаьта цхьоалагIча мая дика къахьегама совгIат а кийчдеш укх деношка кхоачашъергья оаха биъ бетта план а, яхаш дувц Лема Лячаевича.

— Биъ бутт чакхбоалаш малаттий, Лема Лячаевич, оашош шера тIанийца социалистически декхараш мишта кхоачашду хой шоана, — хетт оаха.

— Уж тIеххоачашдеш ца хилча-м тхона завода карара кара тела ЦIе байракх лургьяцар, — аьлар тха къамаьла юкъе еннача сменана керте латтача йоккхагIйолча оператора Колесникова Алла Андреевнас.

— Кхы аз ала ца дезаш цо хаьдда дола жоп делар шоана, — аьлар цу гIулакха раьза хиннача установка начальника. Шера планагIа тхо кхое езаш дар 400 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, хIаьта духхьала хьалхарча кхаь бетта кхояьй 271500 киловатт-сахьат. Шера заданегIа 15 рационализаторски предложени кийчъе езача хIанзлехьа кийчъяьй производствана эзараш сомаш пайда беш йола 5 рационализаторски предложени. ХIаьта мехкдаьтта продукци арахецарен маьхала яккхарен, къахьегама овсарла лакхъяра кийчъю продукци дикен тIехдикен мара ца хилийтар санна йола социалистически декхарий пункташ дикка тIеххоачашъеш я, — йоах нов. Амхадова.

— Уж толамаш хьакколлараш нах ба, — яхаш дувц цо дIако. Установка беррнгача технологаша лоархIаш сийдеши барий цIераш йоах. Царех ба даим технологически режим ниса а лелаеш хьинаре къахьегарца шоай сий лаьккха бола боккхагIбола операторащ Шевченко Надежда Михайловна, Сурцева Клавдия Андреевна, Колесникова Алла Андреевна, оператор Рябоконь Нина, оператора гIонча Орешкин Вячеслав, кхы дуккха бараш а.

В. И. Ленин ваь 105 шу дузача ден хетаьча сийлен вахте къахьегаш хургья установка сменашта юкъе хьалха латта Колесникова Алла Андреевнас кулгалду смена.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа) йоккхагIйола оператор А. Колесникова, оператор комсомолка Н. Рябоконь, оператора гIонча В. Орешкин.

А. КЫЧИКОВА сурт.

СА ВАХАРЕРА ЛОАРХIАМЕ ШУ

ЙислагIа пятилетка чакхйоалаш дола ер шу къаьстта боккхача лоархIаме да са вахаре — цкъа-дале, Владимир Ильич Ленин ваь 105 шу дузашу хиларцеи, шоллагIа-дале, СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа вай Даьхен эггара дезагIа дола совгIат — Ленина орден сона яларцеи.

Цу доккхача совгIато декхарийла ю со кхы а хьинарегIа къахьега. Нагахьа санна дIадахача шера сай групперча хIара Iаттагара 3547 килограмм (план 2200 килограмм) шура яьккха хиннаяле, укх шера кхы а дукхагIа шура яккха лаьрхIад аз. Доахана хIара группагара цхьа эзар а дукхагIа а центнер шура яккхара вай республика ерригача фермашкара болхлой тIахьехаш Нохч-ГIалгIайчен хьалха латтача дояркаша даь кхайкарал къоабаллдаь хьал а лаьца, аз дош деннад айса Iунал деча доахах хIара Iаттагара 4000 килограмм шура яккха.

Тха ферма дояркашта юкъе шерра социалистически яхь яьржай тIанийца декхараш сийленца кхоачашдар духьа. ДуккхагIчар дика кхоачашду шоай декхараш. ХIаьта со тхоай фермерча доярканица яхь лелаяь Iац. Укх шера социалистически яхье яьннай со тха районерча Мичурина цIерагIча совхоза дикагIа йолча дояркаца Адуева Iаламатаца. Цу яхьах дика беркат доал. КПСС Центральни Комитета партега, советски халкъага даь Кхайкарал дагтара къоабалдаь хьал а лаьца, ерригa торонаш оарцагIъяьха хьинаре къахьегар бахьан долаш сай групперча доахангара шура яккхара ах шера план хIанзале а кхоачашъяьй аз. Шура яккхара ах шера план кхоачашъе гарга я Адуева Iаламат а.

ХIанз са-керттера декхар да шура лаьгI ца йолийташ доахан баьццага дахар. ХIаьта ахкан замалахь кхы а дукхагIа шура лургья хьайбаша.

Б. САМБИЕВА,
«Урус-Мартановский» совхоза доярка, Ленина орден лелаер.

Марксизма-ленинизма байракха кIал, Коммунистически парте кулгалца — коммунизма коталонга долле!
(1 Майна хетадаьча КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

Ленина цIи боча йолаш

Се сакхетарг хилча денз Владимир Ильич Ленина цIи боча йолаш хьавенав со. Дерригa са вахар вай баьчча цIераца, цун доккхача хьаькъалах хьахиннача беркатаца дувзаденна да.

Доккха беркат деций цо хьакхеллача Коммунистически парте кулгал а деш вай сийлахьча мехка денгара денга дуккагIа хула заводаш, фабрикаш, цIенош, школаш, кхыдола гIирсаш, тоалу наьха вахар.

ХIаьта мел доккхий хувцамаш хиннад вай мехкарча юрта боахаме Ленина васкеташ лергагIа кхоачашдарах. ХIанз цхьаккха а колхоз е совхоз яц кIанзарча дикагIча техникаца, ялатий хьувкъам лакхбеча удобренешца, кхы эшача хIаманза Iалашъянза. Духхьал тха совхоз-техникума кхашка тахан болх беш я 30 гаргга низ бола трактор, дуккха комбайнаш, кхыйола техника. Мел эшаш дола хIама хиларах тха бригадерча механизаторий вIаштIехьдоал лаьттан хIара гектара беркат совдаккха. Цудухьа тха низ кхаьчаб паччахьалкхента ялати генараши дохкара пхе шера задани диъ шера кхоачашъе.

КарагIдаьннар доазув ларxIац оаха. 510 эзар тонн ялат даккхара тIехь вай республика лаьтта леладераша дIаболабаьча къовсама юкъе а баха, тха механизатораша укх шера лаьрхIад 22 центнерал кIезигагIа доацаш гурахьа дийна ялат, 30 центнер фуалъяьха хьажкIаш (план 26 центнер), 14 центнер генараш (план 10 центнер) чуэца.

Укх шера 4 механизированни звено хургья тха кхашка болх беш. Царна керте оттабаьб йоккха говзал йола механизатораш Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Часыгов Паша, Котиев Дауд, Евлоев Юйсуп, Гайсанов Мухарбик. ХIанз шоай кхашка ялатаи силосаи лаьрхIа хьажкIаш, генараш, баьцадаараш дIадувш ба уж. Ерригa тха укх шера дIае еза 700 гектар хьажкIаши 300 гектар генараши. ХIаьта хьалха дIаюв юртбоахама культураш дикагIча агротехнически хана дIайийна даьлар тхо.

Боккха хьувкъам чубара тIехьара къовсам дIаболабаьб тха механизатораша. ХIара минутах, сахьатах бизза пайда эцаш болх бу массане.

М. ЕВЛОЕВ,
Назрановски совхоз-техникума тракторно-кхай тIарча бригада бригадир, Ленина орден лелаер.

МОСКВА. Пятилетка чакхйоалача шерарча хьалхарча деношка ленз хьинаре къахьег хIаранечун ший-ший планий ларда тIа къахьегама овсарле лакхъяра йолча яхьа инициатора — С. Кирова цIерагIча «Динамо» завода коллективо.

Ханал хьалха хьалхарча квартала программа кхоачашъяьча динамовцаша планал совгIа хьаяьй 400 эзар совгIа сома маьха продукци. Соахка цу юкъа арахийцачунца нийсдича продукци арахецар 10 процент лакхденнад. 1974-ча шера Ерригсоюзни социалистически яхье доккхий толамаш дахарах предприяте коллективана еннай КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-ен ВЛКСМ ЦК-ан карара кара тела ЦIе байракх.

Сий долча революционни, тIемен къахьегамаи традицешта мутIахьа болча машинашъераша В. И. Ленин ваь 105 шу дузача денна баха ма-боаггIа накъабаха лаьрхIад.

СУРТА ТIА: цхьоалагIча аппаратни цеха дикагIйолча бригадех цаI. Аьрдехьара аьттехьа: коммунисташ А. И. Козлов, Н. М. Амелин, бригадир В. К. Суворов, Н. А. Муравьеви комсомолец А. П. Семови. Царех хIаранена еннай «1974-ча шерарча социалистически яхье котваьннар» яха знак.

В. КОШЕВОЙЯ сурт.
ТАСС фотохроника.

Баьчча идеяш кхоачашъеш

Адамаш массе а тайпарча лоалах мукъадахара хьакъера Владимир Ильич Ленина идеяш кхоачашъеш лоаттабеча къовсаме эггара халагIчарех йола цхьа юкъ яр Сийлахь йоккха Октябрьски социалистически революци котъяьначул тIехьагIа эксплуататорски класса элементаш — кулакаш дIабоахаш, юрта боахам социалистически ларда тIа боаккхаш хинна ха. Ира а къиза а бар цу хана лаьтта классови къовсам. Шоашта ма могга духхьал баьлар кулакаш, моллаш, бандиташ къахьегамхой керда вахар ца хоттадалийта гIерташ.

Сона дика дагадоагIа, со ГIалгIай облисполкома председатель хиннача 1931—1933 шерашка хинна иштта дола довнаш. Йоккхача Ачалкхе вIашагIа а кхийтта, чIоагIа духхьал баьлар кулакаш шоашца бандиташ а болаш. Юрта Советан (хIаьта юрта Совета председатель вар Чопанов Iаддал-Къаьдар) юртарча активисташтен могаргдолаш дацар царна духьал отта. Цудухьа милице а эскара а низ тIабахийтар цига Из операци ещ дов хилар. Бандиташта юкъера къаьстта чIоагIа дов деш вар Чопанов (цун цIи дага ягIаш сона) яха цхьа бандит. Халданза топ еттар цо шийца гIара. Бакъда юххера а цхьан цIеча эскархочо меттахьа теха Iовиллар из. Иштта моттигаш нийсъелар цу дийнахьа цу юрта кхычахьа а. ХIаьта бандиташа вийра цу юрта партийни ячейка секретарь хинна Чениев Аюп.

Котбаланзар Советий Iаьдала моастагIий. 19 кулаки бандити лаьца каравоалавир.

Цу шерашка кхыча юрташка а хилар уж тайпа довнаш. Масала, СоагIапча вийра кхо бандит. ХIаьта Мочкъий-Юрта кулакаша дов даь вийра башха дика эIамига саг базовой партийни ячейка секретарь Мальсагов Муса.

Уж вайна цIаккха бицлургбац, уж сийленца бувцаргба тIехьа хьатIакхувча тIехьенаша.

Ленина баьккхача нийсача новкъа дуг вай цо кхеллача Коммунистически парте. Ленина идеяш массаза а котъоллаш хьайоагIа, иштта дIахо а гIоргья. Кхийтта боагIача бIаьстан маьлха эIанараш санна дIаяьржай уж дерригача дунен тIа, цар сердал а йовхал а тел беррагача къахьегамхошта, машар кхайкабу дерригача халкъашта.

С. КУРКИЕВ,
парте ветеран.

ХА ЗЕХЬА ЙОА ЦА ЕШ

Хьалхе ера укх шера бIаьсти. Кхашкара бIаьстан балхаш дара хьалха араьхьар шоай агрегаташ механизаторашa a. Цу гIулакхо торо хилийтар бIаьсти юв культураш дIаера балхаш соахкарчул сихагIа дIадахьа.

Шелковской района механизатораша бIаьсти юв культураш дIаера балхаш хIанале 117 процент кхоачашдаьд. ПланагIа дIае еза культураш дIайийна бовла гарга ба сунженцаш a. Цунца цхьана цхьайолча районашка кхашкара балхаш дара ханаш тIехьайоах. Из бахьан долаш соахка 14 апрель тIаккхоачаш хиначул цкъа тIайоала буц ши эзар гектар, генараш — 1700 гектар кIезигагIа дIадийнад укх шера.

Доахана лу шура алсамъяккхара доккха новкъостал ду доаккъара лаьрхIа фермашта юхxe дIаювча свеклас. Из культура дIаера ханаш тIехьайоахаш я республика дукхагIдолча боахамашка.

Цунца цхьана дика лел республике бахьцадараш дIадера балхаш. Къаьстта дика вIаштIехьдаькхад из гIулакх Ачхой - Мартановски, Урус-Мартановски районашка, «Консерплодоовощ» объединене совхозаша хIанзле 70 процент кхоачашъяьй бахьцадараш дIадера план.

Къаьстта дувца безам ба коартолаш дIаерах. Коартолаш кхее специализаци яь я Назрановски района «Экажевский» совхоз. Укх шера 550 гектара тIа из культура дIае езаш ба цу боахама механизатораш. ЦхьабакЪда хIанз дикагIйолча агротехнически хана коартолаш дIае хьакъовстадаьча лаьтта кхоалагIча дахкъа тIа мара дIайийнац из культура. ТIехьайоах коартолаш дIаера дикагIйола агротехнически ханаш Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе а. ПланагIа 250 гектара тIа дIае еза из культура 120 гектара тIа мара дIайийнац цу боахаме.

Ши бригада хургья укх шера цу колхозе коартолаш кхееш. Царна юкъе яьржача яхье хьалха новкъоста Махоткина кулгалду цхьоалагIа бригада я. Козлова кулгаллеча шоллагIча бригаде дIайийначул дукха дукхагIа дIайийнай из культура цхьоалагIча бригаде.

Коартолаш дIаера ханаш тIехьа мел йоаха кIезигагIа чуэцаргба хьувкъам. Из кхетаде деза цу боахамий кулгалхоша, коартолаш лелаераша шоаш.

Республика пхе районе тIатеIIа генараш дIадуэш да хIанз. Цунца цхьана дукхагIйолча районий боахамашка хIанз а лоархIабеш бац из культура дIае йолае. ХIаьта сенга хьежаш багIа а хац.

ХьажкIаш Нажай-Юртовски, Ачхой - Мартановски, Грозненски, Надтеречни, Шалински районашка дIае йолаьяь. Дика вIаштIехьдаьхад цу районашка из культура дIаера балхаш.

БIаьстан юххье укх шера санна йIайха йолаш нагахьа мара нийслац республике. Лаьтта укх шера ишта а кIезига йола тIоадал дIахьу йIовхало, михо. Из бахьан долаш деригача боахамашка дергIа вIаштIехьдаккха деза кхашка хий дуллилга, хьаьстта хьажкIашта, генарашта, шекара свеклана.

Кхашка хий дилла доладе республика дукхагIйолча районашка деррига а кийча да. Ишта, хIара боахаме тоаяь я хин система, вIашагIъехкай хий диллара лаьрхIа звенош, каналашка хий чухийцад. Цунца цхьана Ачхой - Мартановски, Урус - Мартановски, Шалински районашка хин система хIанз а кийча яц. Цу районашкарча боахамий кулгалхоша хин система ший ханнахьа тоаяь ца яккхарах Грозненски района ПМК-а бехке ю. Республика боахамашта юкъе кхашка хий дуллилга къаьстта дика вIаштIехьдаьккхад Наурски района «Красное знамя» яхача колхозе. Гурахьа дийнача ялата, кхыча культурашта хий дуллаш догIаң хьисапе хий детта итт установка я цу боахаме хIанз болх беш. Из болх ишта дика вIаштIехьбаьккха чакхбоаккх Шелковской района «Путь к коммунизму», Сунженски района Ленина, XX партсъезда цIерагIча колхозашка.

Х. МАХИТАРОВ,
республика юрта боахама министерства воккхагIвола экономист.

Жа дахкаш латт

Малгобекски района «Ингушский» совхоза массе бригадашка жа дахкаш латт. Алероев Iалаудина бригаде 700 жий ба. Царех 600 совгIа бехкаб. Юкъера лаьрхIача хIара бIаь жийво 105 Iаьхар баьб.

ПланагIа воагIачул дукхагIа Iоахарий даьд Шаипов Iадал-Хьажен Хапариков Iадал-Лакипен бригадай Iулашкарча жерчаша a.

С. АЛИХАНОВ.

Грозненски ремонтно - механически завода шоллагIча цеха дикагIболча болхлой цIераш йоахача хана кулгалхоша эгтара хьалхарчарца цIи йоаккх токара, коммунистически къахьегама ударника Силков Иван Матвеевича. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший сменни норма 130—140 процент кхоачаш ца ещ. Дикен тIехдикен мара хилац Иван Матвеевича кийчъю запасни оатхалаш.

Общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац цо. Даим цIенен диззаи кхоачашду цеха партбюро члена декхараш.

Дукххача шерашка хьинаре къахьегарах дукха совгIаташ тийннад цунна. Царна юкъе я Ленински юбилейни медаль a.

СУРТА ТIА: токарь И. Силков.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

(ПИСЬМОЙ ОБЗОР)

Укх тIеххьарча хана дукха кальхаташ ух редакце вай республикерча промышленни предприятешкарча, гIишлошъеча, транспортни организацешкарча, кхыча халкъа боахама доакъошкарча къахьегамхошкара. Цар дувц пятилетка тIеххьарча шера плани тIанйша социалистически декхараши мишта кхоачашду, цхьоалагIча Мая, Сийлахь-йоккха Котало яьккха 30 шу дузача денна шоай коллективаш дикача къахьегама толамашца нахъайолхаш хиларах.

«Югмебель» объединене специализированни АТХ чуйоагIача Ермоловски ДОК № 14 йолча гаража коллектива гIулакхех язду киномеханика Я. Цуева. Шоай предприятех чIоагIа дог лазаши хьун хIамаш еча комбината коллективагIа плани хьалхашка латта декхараши толамца кхоачашдайтара шоай низ кхоачар деши ба уж.

Доагор кходара, чаркаш дукхагIа яхаргйолаш гIулакх дара тIагIертта къовсам лоаттабу пар. ДIадахача шера «Югмебель» объединене спецбоахамашта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш объединене карара карa тела Ше байракх, ахчан премй, сийлен грамота яьккхар цо.

Укх шера кхы а дикагIа къахьегаш ба гаража водителаш. Хьалхарча квартала план гIеххкоачашъяьй пар. Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб водителаш Эдильсултанов Ширвани, Муртазалиев Майрбик, Айдаров Хязир, кхы дукха барaш.

Ши шу мара дац Грозненски консервни завода стройцеха начальник волаш Б. Далаков къахьега волавенна, язду завода весовщика Х. Берсанукаева. Цу юкъа коллективе ший сий даьккхад цо. Заводерча помещенешта басар хьакха, кизга дIатоха дезаш, е штукатурка е езаш хилча сиха оарцагIвоал из. Дисциплина дика йолаши хьинаре къахьегаши я из керте латта коллектив. Кастта ремонтни балхаш дIададергда цо заводе.

Пятилетка тIеххьарча шера «Южэнергохимзащита» Кавказски участка коллективо къаьстта дика къахьегаш хиларах дувц «Грозэнерго» оператора Х. Суруджанца. Сийлахь - йоккха Котало яьккха 30 шу дизара сийна къахьегама вахте эттача цо ханал ялхди хьалха кхоачашъяьй квартала план.

ДикагIболча производственникех лоархIаш ба футировщикаш В. Левченко, Б. Вишневский, И. Бостевой, мастер А. Гацаев, кхыбараш.

Грозненски объединенни ТЭЦ-ча болхлоех дикагIволча производственниках, къахьегамен тIемен ветеранах Станкин Анатолий Владимировичах, цунна къахьегамен тIем тIен тийннача совгIатех, дувц нов. Суруджанца. Тешаме новкъости дикагIвола наставники хиларах тарра массане а лоархIаши сийлеши ва Анатолий Владимирович. Эггара чоалхацегIа дола балхаш толамца чакхдаха вIаштIехьдоал ший балхах дика кхетача ялхлагIча разряда электромонтера.

Иштта дика къахьегарах цунна дукха совгIаташ тийннад. Царна юкъе я «За доблестный труд» яха медаль, «СССР энергетикаи электрификацен отличник» яха значок, кхыдола совгIаташ.

Мехкдаьттахой дIа-юха кхувлача цIаккха ший бехкагIа балха тIа хьовзам ца хулийташ волча номер ЧИВ 18-17 йолча автобуса водителa Тихонов Николай Петровича карагIдувлача дикача гIулакхех язду Старогрозненски бурув тохара балхий управлене такелажника А. Тищенкос. Дукххача хана денз ший новкъостаца Фролов Николай Васильевичаца цу автобуса тIа болх беш ва из. Капитальни ремонт ца еш 600 эзар километр никъ баьб цар автобусаца, нормагIа бе безаш хиннар 200 эзар километр мара боацача.

Шаккхе водитель Дай-мехка Сийлахь - боккхача тIем тIа дакъа лоацаш хиннав. Дукха совгIаташ тийннад царна шиннена a.

Производства эффективность лакхъяра яхье яьнача Шалински предприятей, гIишлошъеча, транспортни организацеех дувцаш да Т. Дикаева дайта каьхат а.

ВАЙ РЕСПУБЛИКЕ ДУХХЬАШХА

«Грозэнергоремонт» яхача ремонтно - наладочни предприяте боккха теркам тIабахийта лелабу вай республикерча, иштта вежарашха йолча Дагестанерча электростанцешкарча теплоэнергетически оборудованена ремонт еча керда техникен дикагIйола технологии юкъеяхьара болх. Духхьашха вай республике производствана юкъе а йоалаяь болх беш я «МС-2001» яха стыкови сварочни машина. 16 миллиметргара 50 миллиметрга кхаччалца диаметр йолча турбашта сварка ю цунца. Из бахьан долаш сварка ечар къахьегама овсарле дукха хIама ца эшшаш бархIазза лакхъеннай.

Иштта производствана боккха пайда луш я 25 миллиметргара 60 миллиметрга кхаччалца диаметр йола турбаш сеттаеш йола станок.

Уж а кхыдола а кердадараш производствана юкъеккхуьхьача хьинаре, творчески къахьйгад инженераша И.-Н. Фоменкос, А. И. Бритауса, С. Н. Абаева, мастера В. И. Булавинцева, электромонтера Н. Новоятлова, слесара А. Шатова. КарагIдаьнначох кхоачам а ца беш «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно - наладочни предприяте новатораши рационализатораши хьинаре дакъа лоацаш ба дIахо а кулгашца деча халеча балхашта механизаци автоматизаци яра.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

Баку хьалъеш я

Укх шера 70 эзар квартира хьалъергья Азербайджана столице. БIаьшере чакхдаллалца йолча город дегIаахара генеральни планага хьежжа деш латт укхаза гIишлошъяра балхаш.

Городской бюджета ахчах ах, 200 миллион сом, нах баха цIенош хьаддара дIадохийташ ла.

УрагIа а шоралла а дегIайоагIаш латт Баку, паргIата йоалаш латт города улицаш. Цунца цхьана юхедуташ а реставраци еш а да дIаяхача заман памятникаш — цIи хеза йола йиIий гIала, Ширванцашхий дворец, иштта кхыйола шоаш мо кхы йоаца гIишлош.

Генеральни плана керттера раздел — городской транспорт. Хьалха дIаихача шерашка санна, дукхагIа терко ю транспорта общественни тайпаш дегIакхувлара. 1964 шера хьалъейолаяьча Бакински метрополитено тIехь-тIехьагIа керда станцеш хьаелл. Баку тIайолча Апшеронски ахгIайрен моллагIча моттигера пересадка ца еш паргIата города центре кхача йиш хулийташ Баку йистошка кхаьчай метро линеш.

Валерий ГРИГОРЬЕВ,
АПН корреспондент.

Сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу дизарга

ДЕНАЛАХ ВОХАНЗАР САЛТЕ...

Совинформбюро хоамага лерг дилла ладувгIаш хулар госпиталера доарахой, «Новороссийск моастагIчоа калуш яц» дикторо аьлча чIоагIа гIадвахе дог курадоалар Iалаудина. Из город лораеча хала човнаш хинна госпитале кхаьчавар из. ТIема пиза, техника совле шийгахьа а йолаш тийшача балхах тIалетача гитлеровцашта шоай са ца кхоадеш духьаллаттачар уйла йора Джегутханова. Бакъда тамаш яцар, хIана аьлча советски наха ховра шоаш хьанца фу къувс... Палата корагIа ара а хьежаш ше уллаш дагадох чунна ше чIоагIа тамаш яь хIамаш...

Iалаудин кхуваш воагIа хаяр из. ЧIоагIа тамаш йора цо шоай колхоза лаьтта аха яьхка трактораш эггара хьалха шийна бIаргаяйча. ЧIоагIа хьогар цу болата «алачаш» тIа багIача говзанчех. «Аккхар-м, уйла йора укхо,— берзанча когашца чIегIийла гIолла гота бахка а безац».

СалаIа гота дIахийцача таьнна водар Iалаудин цу тамашийнача «говрех» бIарг тоха. Бакъда массаза а цига аха йиш хилацар, хIана аьлча салоIача хана шоай бригаде «артистал» де дезаш хулар: Iалаудина дахчан пандар лохкар, илли оалар, халхавоалар, лоацца аьлча, салоIача хана ший новкъостий самукъадоаккхар.

Цу шерашка трактористий курсаш яьхачул тIехьагIа цо болх бу Наьсарен района Шеболдаева, Гойгова цIерагIча, «Кавказ» яхача колхозашка. Цул совгIа района художественни самодеятельносте дакъа лоацаш а ва из. 1936 шера Пятигорскен Харьковен хиннача художественни самодеятельноста 1-ча олимпиаде дипломи ахчан совгIати доакх Джегутханова.

1939 шера, гурахьа кIайча финнаша тIом хьоабича ший лоIамагIа эскаре вода, бакъда тIом къилбаседехьа латте а, Iалаудин мехка къулбехьарча доазон заставе хьожаву. Укхаза а вIаштIехьдалац танкист хулга, хIана аьлча ер хьожаваьча 174 стрелкови дивизе танкови подразделени яцар. ДегIа онда а низ болаш а хиларах, артиллере хьожаву Iалаудин.

ДIадолалу эскарера вахар. Дика лоархIаву Iалаудин строевой, тактическа занятеех, кхетац теоретически занятешка. ХIаьта эскарерча дисциплина дIадех: ца ховр Iомаделга, халонех бIу ца къожабелга.

1941 шера бIаьсти. Iалаудин а цун новкъостий а эскарера цIабаха дукха ха йисаяц. Бакъда салтий цIенгахьара уйла юкъагIйоаккх 22 июне гитлеровцаша хьоабаьча тIемо.

Ленинаканера Кутаисе хьабоалабаь кхы тIа дика Iомабаьчул тIехьагIа август бовш фронте кхаьчар Iалаудин юкъе вола артиллеристаш.

— Цкъарчоа хьадухьалъэтта сурт нийчен унзарен дар,— дувц Iалаудина, — моастагIчун низ тIех бар. Вай эскара доакъош тIехьашка а дувлаш керда позицеш лувца езаш дар.

«ТIом бе Iомалуча халадар, тIем тIа аттагIа дац», яха А. Суворова дешай маIан хьадухьалъэттар Iалаудина. ХьалхагIа вIалла а ца кхетадеш хинна артиллере азбука дагахьа ховра хIанз.

— Цхьаццайола ха йоагIар, — дувц Джегутханова, — наводчика, заряжающе, сай декхар цхьатарра кхоачащде дезаш. Е гIалат а валацар.

1941 шера декабрь бетта 51-ча эскара, 302-ча дивизе, Iалаудин юкъе хинна 865 артполк Крыме ессача десантаца яр. Из дар гитлеровцаш Москвана уллув Шеча Эскаро хIама теха гIаикарбаьннача хана. Фашистий юха меттабахка кхелехьа хьаьккхар Керчь, Войкова цIерагIа завод, Камыш-урун, Владиславка, кхыйола нах баха пункташ. Цига тIом дика барах Iалаудин юкъе волча бIарччача расчета «За отвагу» яха медалаш елар.

Бакъда из аьттув дукха гаьна балаизар. Москвана уллув човхабарах корзагIбаьннача фашисташа, Крыме тIалатара кеп а уттаеш Кавказ дIалаца лаьрхIа хиннадар. Из вайчар ханнахьа кхетадир:

— ХIа-хIа, кIантий! — аьлар батарея командира лейтенанта Мизина, — вай эскара доакъош Тамански ахгIайрен тIа даллалца фашисташ юхатоха ший лоIамагIа Iе раьза малав? Укхаза юса заградотряд фордал дехьаяккха аьттув хургба аьнна шоана бала тешам бац. Шоай дегIамаш кIалдехка а новкъостий моастагIех кIалхарбаха кийча малав?

— Со ва, — эггара хьалха урайккхар цIеэскархо Джегутханов.

— Со а ва! — шолларIа хьалъэттар Iалаудина мехкахо Шовхалов Джунид (Урус-Мартанера вар из).

Хьакъоастаьча группа де дезар дIадовзийтар командира. Аккхар декхар дар оборона лацара кеп а уттаеш, шоаш минаш йоацача «коридорашка» гIолла тIехьашка а бувлаш, фашисташ минаш йоахкача тIахьежабелга. Цунца хьаккхашта тIагIертаргбоацаш цар ка еххилга.

Iалаудини Джуниди цхьан участке фашисташта кIийлсина а ховшабаь дIавахар лейтенант Мизин. ВIалла ца хинна тем эттар цига. Танкаш тIаяхка аьттув болаш моттиг-м яцар ши новкъост ваьгIар, бакъда, мотоциклистийн пехоташ атакаш е аьттув болаш яр.

ХьалхагIа даггара тIом сихбеннача хана а «думи» хьакховдабе, коврчам фашиста дIададьийта, «массе фашистага кхаьча йий-хьогI вай дIакхессача думе чIегилг», — яхаш даим бегаш беш хинна ши новкъост Iевалазар бегаш ца бича.

— Iалаудин! хIанз вай шиппена масс фашист аувлга тIадулл Iа?

— Вайгара патронаши гранаташи Iо а лаьрхIе, хIара петрона сих шишшеи, граната сих итт-итти волаш дIанийсбергба-кх Iа уж.

— Кхера а денна вай дIалийлхача, вайна тIехьакхе мел безаргба-теш?

— Ишта гIулакх нийслойя, тIехьа а сеце уж дагар а бийя хьавоагIаргва хьо, тIаккха мара ховргдац уж мел-б, — аьлар Iалаудина.

— Iалаудин, дукха езаш йоI ярий хьа цIагIа?

— Яр, СТЗ-Нати, яхаш.

— Са а яр, — аьлар Джунида, — бакъда из трактор яцар, дикка уйла еш а ваьгIа ше массаза доахаш хинна илли. дIадоладир. Илли юкъагI а доаккхаш аккхарна минометаш кхувса болабелар моастагIий.

Тоъал минометаш кхийсача кхы укхазара хIама а ца ходенна маьршабенна хьатIаболабелар фашисташ. Шоашта хьагуш духьала хIама деце а листо еттар автоматаш. вирагIа Iехара тарра пар ю Iимадаш хьахозар.

— Хьажал, — аьлар Iалаудина, — маша доагIа варий Iул санна боагIий.

— Сабар! — аьлар Джунида, — хий-м вай молоргда царна.

Гучаяьлар мотоциклистий группа. ДIайолайир шин новкъосто шоай кетарло. Цу гIулакхо геттара майбаь немций «минай кхай» тIа нийсбелар. Цкъарчоа хиннар фуд ца ховш кегабелар фрицаш. Хьалхашкара дIатIаду дов а дацар царга бIарг локхийташ. ТIаккха тIехьашка ада баьлар кхайкапза баьхкараш. Шин новкъосто лаьрхIар кхоачаш хиннадар — атака юхатехаяр, бакъда гитлеровцаш хьатIа ца кхоачаш минаш йисаяр.

Атака гIулакх пхорагIдаьнначул тIехьагIа йоккхий топаш чукIирйир фашисташа. Цкъарчоа, «эхьар» цар минай кхай тIа дадийса шоайчар декъий. Цул тIехьагIа тIаьхкача самолеташа аьхкар вайчар егIа салтий макеташ чу мел йола окоп. Малх чубизар, дов дижар, тем эттар.

— Тховсара атака ца е тарлу цар, — аьлар Iалаудина.

— Бийсана зударий санна кхераш ба уж, — йоах Джунида, — амма и ракеташ боаху стогораш-м сегарбу цар, вайна баьде ца хилийта.

Цу бус юхейисача минаш тIа фрицаш тIахьожабе мундаш IоегIар аккхар. Бакъда, сецца фашистски минаш лехараш болабелар. Шин новкъосто а лаккхехьа айеннача дIахьулбеннача снайпераша а нийлхбе болабича уж а сайцар.

Оборона шоллагIча участке баьлар Iалаудини Джунидий, хIана аьлча хьалхагIа ераш хинна моттиг бомбашцен йоккхийча топашцен фашисташа «оахаргйолга» шеко яцар. ХIаьта моастагIа дикка калоацсенна вар хIанз, атакашца дика хьакхашта валацар. Цу шоллагIча дийнахьа лейтенанта Мизина хоам бир эскара керттера доакъош сийсара Тамански ахгIайрен тIа даьннилгах а тховсара бисараш дехьабаха е лодкаш, е кема доагIаргдолгах а.

Малх чубузаш латтар. Лаккхехьара шин новкъостага хоам бир моттиг йита а йита тIехьашка довла аьнна. Боал болалехьа теббаш, цхьацла 50 — 100 метр хьалха воалаш, вокхо тIехьарча моастагIчунга бIарг а локхаш, юхаболабелар Iалаудини Джуниди.

— Совца! — цIогIа техар лакхехьа окопашкарчарех цхьанне, Минаш! Ма-хулла сихагIа кIезига тIехьашка а даьле фордагахьа ласта! Ши новкъост дIаластташе а «Воздух!» — аьнна мухь биллар хьалувш хиннача. Джунид аьттехьа нийсбеннача бомба баьккхача кIоаг чуи, Iалаудин — кухин чукхийтта латтача окопа чуи чулийлхар...

Iалаудин «сомаваьлар». Хала тIера лаьттан «юврагIа» ю а баьккха хьаьгIстер. Тагта а Iимад а йоацаш сатийна яр. Михо лестаду гIуркхаш санна эгаш сигала гIолла хохкаш дар прожекторий «лира» бIоагIий. Сигала царна юккъе алаш лелхар. Доллача хIаман зембоаккхаш а лаьтта, дерригнех кхета а кхийтта «Джунид!» — кхайкар Iалаудин. Ший гIар шийна хьа ца хезача «йиш хьалай-кх са» — хийтар цунна.

ЦIаьхха прожектораша сийрдабаьккха форд бIарга а байна текхаш тIавахар, дира, къахьа форда хий бага кхерзача йокъаенна баге мукъаялланзар. Форд юхалайжа ха хиннаяр из. Iалаудин хи тIа дIатIакхачалехьа хьатIайоагIача талгIе кIалвихьар. Цигга вошаваь хьауразккхаше а хьахезар укханна форда «оаз» а йоккхийча топий, самолетий, пулеметий таташ а.

ТIалгIе «лувчаваь» дикка шел а венна сихха форда йистаца гIолла дIаводар Iалаудин.

— Малав воагIар? — аьлар цхьанне.

— Вайбарех ва! —

— Пароль?

— Фу пароль юш Iа... Задани кхоачашъяь воагIа, — аьлар шелвенна эгавеш волча Iалаудина. — хьо укхаза теба вагIаше а.

Iалаудина дIабувла эрсий мотт а укхан эгIазвахар а хоздеппача посте багIараша дIачувийхар ер. Шиъ вар блиндажа чу Iеш.

— Джунид ваьларий укхаза гIолла тIех? — хаьттар укхо.

— Из малав?

— Шовхалов ва-кх.

— Тхо анкеташ дIаязьеш дац, — аьнна дIахьожавир Iалаудин кема доагIаргдолаш белгалъяьча моттиге. Цигга вайра укханна лейтенант Мизин. Цунгара хайра Iалаудина ше бомба вийнарг а лаьрхIа Джунид хьавеццилга.

19 май, 1942 шу. Тамански ахгIайре. Формировочни пункт. Iалаудина хьакоравагIац Джунид. Цигара 777-ча дивизе 239-ча артполка шоллагIча батарее дIахьожаву цIеэскархо Джегутханов Алсбика Iалаудин.

ДIадолалу Кавказ лораяра денош. Бакъда, укхаза Iалаудина дикка аьттув болашагIа хет. Из дац Крым хийрагIен Кавказ кхоачарагIен хеталга, из еррига а Советски Даьхе йолга кхеталу. Техника дегIаенай. ХьалхатIа товрашца лелаяь йоккхий топаш хIанз автомашинаша лелаю, пул совгIа 76 миллиметрови йоккхий топаш а ахавтоматически я...

Шоай хурдаь Кавказа къамарга шод а лоархIаш город Новороссийск хьалаца гIерт фашисташ. Шаьрача ара гIолла Моздоке кхаьчабале а цу города тIаккхача магац царна, хIана аьлча калуш бацар из лораераш.

Тамански ахгIайренгара Новороссийске кхаччалца лаьрхIа варгвоацаш дукха фриций танкови атакаш духьала тIахьежаеш йоккхий топаш етташ йохайир 239 артполкерча 2-ча батарее. Ший хурдача маганзар моастагIчоа Новороссийска тIабода керттера никъ каралаца.

1942 шера 26 августе ялхазза яь моастагIчун танкови атака йоха а яь дIахо тIом беш болча хана, аьрда пхьаре а боаккхаш, кертагIа йиъ чов йир Iалаудина. Циггара кхоач из Кутаисски госпитале.

Iалаудин цIакхоач. ТIем тIара цIавенар волча хьачуух боккхий нах, истий. Iалаудин цIавар даькъал а дийце кодам бу цар цун дукха ха йоаццаш кхелхача наьнах Хьагозах. Цигга чувоал юртара почтальон Умаров Дире Абукар, БурокIаларча наха лоархIаш, сий деш вола воккха саг. Iалаудинага хьакховдаду цо Джунидагара письмо, бакъда из Iалаудина наьна цIерагIа яздаь да. Цо яздора:

«Хьамсара нана, хьа воI, Iалаудин, 15 мае фашистий карагIа кхелхар. Бакъда ше валалехьа ший пхьена итташ фрицаш Iаьхарта бахийта кхийра цун. ХIаьта а, аз дув буъ хьона, хьамсара нана, хьа вIий чIир леханза хьона духьала ца ва. Хьа воI Джунид».

Из каьхат Iодийшача къонгаш, вежарий тIем тIа боабарах извещенеш кхаьчараша дог доахар шо-шоай бараш дийна биса хиларга. Дукххача беттанка почтальона Абукара дог доагадеш хиннача унзарча каьхатах тахан дуккханей догдоахилга хилар.

ХIанз Грозне вахаш ва Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIема инвалид, пенсионер Джегутханов Iалаудин.

Х. ЭГИЕВ.

Городашка-турпалашка

тIема ханеи тахани

СУРТА ТIА: СЕВАСТОПОЛЬ. Иштта я город Артиллерийски бухтагара хьежача.

Ю. ИЛЬЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника

Гитлеровцех мукъаьккхача Севастополе советски тIема форда байракх хьалйогIар. 1944 шу.

ТАСС фотохроника.
(СССР кинофотодокументий Центральни Пачхьалкхен архива фондашкара).

СУРТА ТIА: 1941 — 1942-ча шерашка Севастополь лораяь доакъоши кемаши белгалдеш бола мемориальни пен.

Ю. ИЛЬЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРЧЬ. Мукъаьккхача городера моряжаш.

ТАСС фотохроника.

1943-ча шера 4 февраль хьахулача бус Новороссийска йистерча «Малая земля» тIа еcсар Черноморски флота морякий десант. Форда пехотай десанта керте латтар майор Куников Цезарь Львович. Десантникаша юхатехар моастагIий массехк контратака. Цар хIалаквир ши бIаь гаргга фашистий салтеи эпсари, йохайир цхьа танк, моастагIчунгара хьа а яьккха цунна духьала ерзайир массехк йоккха топи пулемети, плацдарм карара а ца йоалийташ цун майда 30 квадратни километр гаргга шерйир.

Турпал вар шиннена метта тIом баь хIара десантник. Командир массаза вар операце кхел къастача моттиге. Новороссийска йисте хиннача цу тIем тIа турпал санна велар Куников Цезарь, цунна елар Советски Союза Турпала цIи.

СУРТА ТIА: катерашта тIаховаш латт майора Куникова десант.

ТАСС фотохроника.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КАЛЕЙДОСКОП

XX БІАЬШЕРЕНЕ ЛАЬШ БОХКАРАШ

Кепайоазоно беча хоамагІа, Азе мехкашкара боалабаь хьабе болх боацараш... бохкаш лелача цаьха группа гучаяьккхай Лондоне английски полице. КъайлагІа хьакхийлаб уж, кемаш тІа а бувтташ, цул тІехьагІа грузовикашта тІехьарча прицепашта кІал лочкъаяь йоахкача яьшхашка а бехкаш, тІаккха Ист Сайд яхача лондовски майоне къайлагІа барзкъаш деча фабрикай дагьяка бийхкаб. Ла хала йолча хьалашка цхьаккха ди мукъа довцаш хІара денна 16 сахьата болх бийб цу наха, ма дарре аьлча вІалла бокъо а йоацаш. Дукха ха ялалехьа гучаьяьккхай къайлагІа лаьш бохкарий цхьаькха группа а.

(АПН).

●

БОГА-ПХЬИДАШТА МЕТТЕЛ — ПХЬИДАШ

Сингапуре бахача наха эггара дукхагІа дезача даарех цаІ хиннай массаза а богапхьидех яь суп. Фордах хий дІаккхетача а тІийхига ушал йолча а хул богапхьидаш. Цхьабакъда хІамаш дІаер дукъа фордагара лаьтта хьадаккхара, ушалаш йокъаяра, кхычахьара лаьттан тІехенаш хувцара сихъяь чакхйоаккхача программо хувцамаш ду гІайрен тІарча хьайбай вахаре а. Белггала аьлча, фу хьадал бога-пхьидий. Укх тІеххьарча шерашка керттерча даькъе лоаллахарча Малайзера ийбра уж Сингапуро. Сингапури Малайзин вІашагІъювзайолийтача дамба тІа гІолла 10 эзарнега кхаччалца хьаувзар кадаш тІадоахка а па доахка а богапхьидаш. Цхьабакъда дукха ха йоацаш Малайзе чІоагІ а девна дІаэттад Іалам лорадарах дола закон. Цу законагІа доккха гІод тоха е лийца чубохка безаш ба бога-пхьидаш лувцаш е йоеш гучабаьнна нах. Иштта чІоагІа бехк бу къаьстта енна бокъо а йоацаш йоккар дукъа бога-пхьидаш лелаерашта а.'

Лоаца аьлча, цхьа таьма па дича па боалача кхаьчаб сингапурски кулинараш. ХІанз цар бога-пхьидах яьча супа меттел йохк пхьидех яь супа саьмарсаькха берхІаца кхерза пхьида гІоргІилгаш. Бакъдар аьлча, бога-пхьидаш даьчуй вогІа лоархІаш дац Сингапуре цадаар.

(АПН).

●

ЭГГАРА ЗІАМАГІЧА ПАЛЬМО ЭГГАРА ДУКХАГІА ЛУ ХЬУВКЪАМ

Малайзийски малхбузенафрикански пальмаш вІашагІа в эяь «мава» яха лоха догІ долча кокосови пальма гибридни сорт хьадаьд Перак яхача малайзийски штате. Лохача пальмо кхоаза хІана дац аьнна дукхагІа лу копра хьувкъам. «Мава» къаьстта дика тарлу какао кхашта йисте.

(АПН).

●

ЭВЕРЕСТА ТІА БОДА НИКЪ БИЙХКАБ

1953 шера мара саго караберзабанза бола Эверест хІанз цу тІа бовла «визаш» телаш йолча Непала кхыча мехкашцарча гІулакхий министерства цхьан шера бийхкаб аьнна хьакхайкабеш, тайп-тайпарча мехкашкарча альпинисташта селлара хьашт долаш а хинна дІаэттаб хІанз. Заявкаш хІанз укх сахьата дІайий, цу тІа а. «Нью нейши» яхача непальски газето беча хоамагІа, 1979 шера гуйранга кхаччалца лургъяраш дІаьнна а хилча. Укх Іай цхьа француз шерпа вий проводники веннача хана французски экспедицена доккха хатар хиннача тІехьагІа Іай цу тІа бувлга соцадаьд. БІаьсти дунен тІа эггара лакхагІча лоама бухь тІа яла хьожаргъя эггара хьалха японски кхалнаьха команда.

(АПН).

●

ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЕРЕВОРОТ... Е ГІОРТАРАХ ОРДЕН ЕННАЙ

СИД яхача итальянски тІема контрразведка кулгалхо хинна инарал Мичели, ховш ма дарра, паччахьалкхенна тийша болх бе гІертарах бехке вац вар. Из итальянски къайлагІарча службаш дукхьашха даьнна дов вац. Цхьабакъда, из болча хьаькхий новкъосталца шийй дош тоІаде вІаштІехьдаьннад инарала Мичеле. Цул совгІа цунна дукха ха йоацаш орден еннай Италена хьалхашка доккхий хІамаш карагІдаьнна хиларах! Моттигерча прогрессивни прессо цунах лоархІ антидемократически элементашен фашисташта гІо дерашен мехка паччахьалкхен структуре мел кІоарга овлаш хийцад хьахьокхаш дола цхьаькха цхьа тешал.

(АПН).

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА ДОТТАГІАЛА — 15 ШУ

1960 шера 8-гІча мае официально меттаоттадир Советски Союзаи Куба яхача Республиканеи юкъе дІа-хьа леладу дипломатически гІулакхаш. Цунца чІоагІделар шиниа а мехка къахьегамхой вІашаш кхотабеш хиннеи кубински революцена котъяьннача тІехьагІа къаьстта чІоагІагІа дегІаха доладеннеи дІа-хьа леладу бокъонца долча вошалеи солидарностеи гІулакхаш.

Революцена эггара халагІа долча шерашка, турпале гІайреи США империалисташа яьча экономически блокадас боллата го баь тоІаяьча хана, цун нах герз бе а делла революце ганзаш лорае эттача хана советски халкъ кубинскичоа лийлла дар.

Мехкдаьттеи машинаши, кхачеи бедали Советски Союзера дІаухар Малхбузеи полушаре юххьанца социализм хьалъе йолаяьча Кубе. Керда вахар дуллаш хиннача кубински халкъо лоаттабеча депалерча къовсамга цун чІоагІа, сий деш, тамаш еш цецбувлаши дег чура цунца вошал долаши хьежар советски нах.

Алхха из бахьан яь яр СССР советско - кубински доттагІала Общество хьакхолларах яь решей, цун хьалхара президент вар Юрий Гагарин, хІаьта кубински оагІорахьара цун инициатор вар Эрнесто Че Гавара.

Общество хьакхелла итт совгІа шу даьннад. Тахан цун мугІарашка миллион совгІа член — Куба тешаме новкъост ва.

Общества коллективни членаш я 400 совгІа заводи фабрикеи, колхози институти, форда тІа лела кемаши культура учрежденеши.

Советски наха кубински халкъа вахар довзийтача тхона доккха новкъостал деча кубино - советски доттагІала Ассоциацеца айхха бувзам болаш болх бу тха Обществос. Тхона юкъе этта а тайп-тайпарча органашка дІахо толамца дегІаухаш а да цІаккха ца хада бувзамаш: делегацеш дІа-хьа ахийтар, туристаш бахийтар, выставкаш хувцари юкъара дешаш цхьана кхоачаццари.

Советско - кубински доттагІала Обществои цун отделенеши СССР-аи Кубанеи юкъе дипломатически гІулакхаш меттаэтта 15 шу дизар шерра дезде кийчлуш я. Вошал леладеча мехках лаьца докладаши лекцеши, читательски конференцеш, выставкаш, кубински музыкан поэзеи сайренаш, кубински доттагІашца дола вІашагІкхетараш — сийлен датана хетаьяча мероприятей йоккхача программа цхьа дакъа мара дац.

Владимир ШАТАЛОВ,
СССР летчик - космонавт, шозза Советски Союза Турпал, советско - кубински доттагІала Общества президент.

(АПН).

Очердаш латт донорски пункташта хьалхашка

«ХІанз Японе экономика латтийсачеи депрессеш йолаенначенн хана дІахо лерттІа дІадолаш торгова операцеш цхьа тайпа мара дац. Из я донорство, хІаьта нийсагІа аьлча, нахе шоай цІий дохкар», — чІоагІа бохаш хинна ядора укх денношка «Джапан таймс» яхача газето.

Токио, Иокогаме, цхьайолча кхыча городашка йоккха фармацевтически ши кочмани, унахцІено лораярен социальни Іалашони министерстве лиценз еш хьа а йийца, тІа-тІа дукхаа йидеш цІий нийде йолаеннай (медицине тайп-тайпара молхаш ярга дола из).

Донорски пункташка дІачувоаллача хьалтеха йоахкача объявленеша йоах: 400 грамм цІийх 1400 иен эца йиш я хІаранега. Геттара Іуйренна денз цу заведеней коаваІарашка йІаьхха очардаш оетт, 1400 иен дукха ахча дац. ХІанзарча маьхашка диллача, масала, цхьан сага цхьа бахьан хІама даьал да из. Цхьабакъда балхах дог диала болча наха алххха цаІ мара йоаца моттиг я из кІезиг - дукха мукъагІа ахча даккхара.

Японски законодательстве тІа оттадаьчох, хьанийсбеннача балха утташ бола болхлой хьабе болх боацаш бисарах пособи эца бокъо йоацаш ба. ХІаьта экономикана эг хьокхаш йолча депрессе эггара чІоагІагІа лозаеш хІама техай къахьегамхой духхьал цу категорена. Уж ма-дарра аьлча, шоаита дегІар хургда-кх шоах аьнна бита ба. Официальни хоамаша яхачох, 1975 шера январе Иокогаме моцаллеи гІоарал дайнеи шийтта саг веннав.

Мичча беса даьккха а ахча ца даьккхача па боалача кхоачабаьб нах моцало. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац укх тІеххьарча бетташка донорство хьабе болх боацарашта юкъе шерра яьржа хилар. ЗаконагІа бетта 400 грамм мара дохка йиш яц цІий. Цхьабакъда цІий дІайидеча хІара пункта шийй регистратура я. Цудухьа цхьаькха донорски пункте ваха а мегаргва кхы а 1400 иен киса хилар хьайна дезе. Из шоашта бІарга ца гуш санна лел фармацевтически фирмай вшкалаш, цудухьа дукхача донораша цу тайпара операци бетта массеххазза ю. Сага бала болаш дац ах меца бахача наха шоай цІий дІателаро цар унахцІено йохайора аьнна.

ХьалхагІа 60-ча шерашка экономика тишъяла йолаеннача хана а иштта чІоагІа яьржаяр «донорство» Японе. Цу хана донорство а лелаеш ахча доахаш хиннача хьабе болх боацача дукхача наьхеи студентийи «цІий ІажагІденна» хилар белгалдаьнна хиннад лорашта. Моцалла бов боахкача нахега цІий юха хьаІоалуш хиннадац, хІаьта из цун дикала Іаьткъад. ТІаккха донорствана тайп-тайпара доазош оттадаьд правительства. Цхьабакъда, хано хьа ма-хьоккхара, царех цхьаккха пайда баьннабац.

М. Уже, паччахьалкхеи министра, Японе премьер-министра канцеляре начальника кепа тохийта араяьхача сведенешка хьежача мехка хьабе болх боаца нах укх шера март бетта 1270 эзар сагага дІакхоачаргба. Уж соахка март бетта хиннарел 50,2 процент дукхагІа ба. Цхьабакъда, японски статистико лархІаш юкъ-юкъе хьабе болх боацаш бусараш — кІирагІа 3—4 сахьата мара болх ца а беш, шоай къахьегамах гуржшкаш нийдеш бараш.

Ужжамо мара цу статистикана юкъе болхад наг-нагахьарча деношка мара болх ца бераш а. Экономика тишъяла йолаяларах моттигерча дукхача фирмаша шоай болхлошта «отпуск» еннай, цхьадолча даькъе мара цунах мах ца а луш. Шерра дІадоладаь да нах кхыча балхаш тІа хьежабелга, дукхагІча даькъе мах кІезигагІа телача. Ха чакхъяьнначул тІехьагІа болх белга дІадаьккхад — дукхача японцашта кхы тІа ахчилг даккха моттиг нийсъялийтац хІанз. Къабеннача болхлошка ханал хьалха пенсе тІа гІо шоашта оал, хІаьта из цхьа бахьан а мукъагІа вахара тоъаре а дацар хІама.

Хьабе болх боаца нах бокъонца меллаб хьанна ховргда? Донорски пункташта хьалхашка латта очардаш, хьабе болх боацаш биса нах шоашта етташ боврах дола хоамаш, — ишта да дукха ха йоацаш а тІехьа капиталистически дунен экономически прогресса эталон лоархІаш хиннача мехка таханара бакъдар.

А. ЛАЗАРЕВ,
АПН соб. корр.

Токио.

СССР Іилман Академе Уральски Іилман центра электрохиме институте (г. Свердловск) хьаьий атмосфера бІехъяларин эффективнегІа къовсам лоаттабе торо хулийташ йола чІоагІа бІехъеннача газови средашка мел кислород да хьахьокхаш йола керда прибор-датчик. Керда прибор конструкцега диллача чоалхане яц Цельсега 1600 градусага кхоачаш йолча температурашка болх бувургболаш а я.

Датчик - газоанализатора хьахьекхад тепловой электростанцешкара, металлургически пешкашкара, огнеупораш еча пешкашкара хьайоагІача газови потокашка боккха пайда боалаш ше хилар.

ЙІовхал телача пешкашкарча доагама автоматически регулировани еча системе отттайча кердача приборо торо хулийт процесс экономичнo дІаяхьа. Іилмахоша лерхІачох датчик-газоанализатор а оттаяь автоматически регулировани еш хилча 300 эзар киловатт низ болча теплоэлектростанце алхха цхьан котлоагрегате шера 50 эзар сомага кхоачаш пайда бе тарлу.

Укх тайпара я (сурта тІа) газови потокашка мел кислород да хьахьокхаш йола прибор.

Э. Котлякова сурт.
АПН.

САГИ ЦУН ГІУЛАКХИ

СИЙГАХ АЛА ЛОТАБАЬР

«Ма дош да из «хьехархо» яхар, боккхача безамца а дега кхоачара хеташ а оалаш хиннад сийлахь - воккхача йоазонхочо А. М. Горьке. ХІама довзари ца довзари вІашкаоттача доазон тІа латт хьехархо.

Шийй профессех а берашцарча балхах а дувцаш Грозненски № 42 йолча юкъерча школа юххьанцарча класса хьехархочо Халунова Людмила Вениаминовнас йоах:

— Берашта кхетам луча хьехархочо шийгара хьокхам гойта беза, екъа педагогика пайдана яц царна. Ховш да уйла, нигат чІоагІдаланза долча бераша къаьга, сийрла, бІарг тІаотташ мел дар сиха тІаэцилга. Цу тайпара хІама классе нийсделча цо дешара тІерайоах берий уйла.

Цудухьа шийй къоначача коллегашца тІадувха барзкъа шаьра, прическа тІехьъяьнна ца хиларах къамаьл де лезаш моттигаш нийслу Людмила Вениаминовнай.

Педагогически балха ткъаь итт шу дІаденнад цу саго, юххьанцарча классашка хьехаш. Эггара халагІа да из — язле, деша, уйлае бераш Іомаделга.

Цо хьехаш хиннача дешархоех боккъонца бола нах хилар — из деций шийй сий дола деккхар дизза кхоачашдар.

Тахан а ткъаь итт шу хьалха санна дукха ха дІател цо урокаш кийчъяра. Цкъаь цкъа шийй опытах тийша Іац Людмила Вениаминовна.

Урок дІайолаялехьа дукха хьалха доска хьалдиза хул урока эшаш долча йоазонех, классе шо-шоай моттиг дІалоаш хьокхама пособеша, репродукцеша. Цун урокашка бІаргаго йиш я телевизор, проигрыватель, фильмоскоп. Из деррига а дешархой кхетам лакхбара, дІахьехар цар дег чу лужаде гІо деш да.

Педагогически къахьегаме эггара лоархІамегІдар — бера дег чу бода никъ лаха хар, цо яхар кхетадар, зІамига вале а цун бокъонаши деккхараши лархІар. Хала дий из? Боарам боацаш хала да! Халунова Людмила Вениаминовнай из вІаштІехьдоал аьлча из хоачача деша а доацаш, бакъ хургда. Бераш цунна мутІахьа да.

Дешархочоа, зІамигача къонача дега новкъостал де а ха деза. Йиш яц ше тІехьавусаш ва аьнна цунна хетийта. Иштта нийсделча урокаш тІа тІабийрзза болх бац бераша.

Л. В. Халунова кІоаргга дог тийша я къаьст - къаьста беш бола болх урока тІа хьехархо хІаранега лаьрххІа хьожаш хиларах, шийй низех хІара бер тешаргдолаш йола уйла цунна дег чу йоссае харах, цун толамаш шийй ханнахьа хьаллаца, уж дІахо дегІадоаладе харах латтилга. Из чоалхане дош къоастадара бераш дика довза деза. Цудухьа Людмила Вениаминовна деша дахкалехьа уж довза гІерт. Цо Іомаду уж хьалхарча классе денз хІамах сакхувш, эшшача метте оарцагІдовла кийча, новкъосташца оагІув болаш хила.

Балха гІулакх геттара дика леладеш а шийгареи берашкареи доагІаь дизза дІадехаш а хиларца белгалйоалаш йолча Людмила Вениаминовнай урокашка хІаравар къаьста а, массавар цхьана а бизза болх беш хул. ЛадувгІ хьехархочо дувцачунга, цунца цхьана уйла ю, хьисап ду. Хьехархочун а дешархой а долла хІама керттерчоа — керда знанеш дикагІа Іомаяра, уж творчески къоастаяра тІадерзадаь да.

ДІадахача шера 80 процент гаргга болча дешархоша йиъаши пхиаши йолаш чакхдаькхар шу. Классе цхьаккха вац дешарах ца кхеташ.

Хьехархо - рационализатор, наставник я из. ДукхагІйола хьокхама пособеш цо ше кийчъяьй. Царех цаІ я электрически умножене таблица. Царга хьажа а опыт дІаэца а Людмила Вениаминовнайна урокашка каст - каста хул кхыча школашкара хьехархой, къона коллегаш.

Наха юкъе массаза лоархІаш а сий деш а хиннав, ше кІоаргга Іомадаьр кхо а ца деш кхычарна камаьрша дІалуш вола саг. Царех я Людмила Вениаминовна. Цун хиннача дешархошта юкъе кІезига бац цо безам лоатабарца хьехархой хинна нах. Каст-каста нийслу уж шоай хьехархо йолча практике баьхке а. Из шийй тайпара цІей хул.

ХІанз инженераш, лораш, болхлой хиннаб Халуновас хьийхача берех. Шоай дега гІозах, толамех, иштта кхычох дувцаш мехка массе мІингера каьхаташ язду цар цунга. Баркал йоах.

Хьехархочун профессе лоархІам Іалаьмате боккха ба. Хьехархочо шийй дешархочоа дІаенна дега йІовхал, кхетам, хьада ха а йоацаш беб, дегІабоагІа. Наха беркат доалаш хинна ца Іеш, нах шоащ беркате беш ба из.

Педагог яхача деша маІан къаьнача гречески меттала «КІаьнк дІакхувлар» яхилга да.

Халкъа образоване отличника коммуниста Халуновас сердалга, Іилманга кхувл бераш. Из деккхар цІена кхоачашдеш хьайоагІача цунна баркал ала а доагІа.

Р. ЯНДИЕВА.

СУРТА ТІА: Л. В. Халунова урок луш я.

А. КЫЧИКОВА сурт.

ЯК-42 ЭКЗАМЕН ЛУЩ Я

ДІадоладеннад Яковлев Александр Сергеевича конструкторски бюрос хьакхеллача ЯК-42 яхача кердача пассажирски лайнера ахканара тохкамаш дара балхаш. Москвана юхе уллача аэродроме март бетта Іуйрийна ЯК-42 гІоттаяь ткъаьи пхийтта минута лийлар СССР заслуженни летчик-испытатель Арсений Колосов, летчик Юрий Петрови керттера инженер Юрий Висковскийи.

Яковлева конструкцех яь шоллагІа реактивни машина я из. Хьалхара — ЯК-40 толаме болх беш я ФРГ, Итале, Югославе, Афганистане, Чехословаке. Цу тайпа 32 моттиг йолча самолеташа хІанзле цаІн ахи миллион полет яьй. Вай мехка цар дІа-хьа вигав 30 миллион пассажир. Дунен тІа самолеташ хьае болабелча гІоне духхьашха моттигерча фецарча линешка пайда эца йолаелар реактивни авиаци.

Кердача лайнера керттера белгалонаш: 100—120 пассажир чухош, экипаж — ши саг, никъ бар — 1800 километр, ма даггара гаьна яхача — 2800 километр, крейсерски сухал — сахьата 850 километр. Мухь дІаоза низ — кхоъ двухконтурни турбореактивни двигатель, хІарабар ялх тонни ах тонн дІаяхьа низ а болаш. Двигателаш хьабаьб Лотарев Владимира кулгалдеча конструкторски бюрос.

Компоновкага диллача «шовзткъеи шоллагІа яр» таралест хьалха хинначоа — ЯК-40. Лакха оттаяь стабилизатор, цІогангахьа даьха ткъамаш, фюзеляжа цІог долчахьа оттабаь кхоъ двигатель. Ма дарра аьлча, цунца мара тарлестац из хьалха хинначоа. ЯК-40 ларда тІа хьахиина пассажирски самолетий кердача дезала башхало сенах латт аьлча, из латт самолет чоалхане йоацаш, тешаме, эксплуатаци еш дукха хІама дІа ца лехаши пассажирашта паргІатен хиларах.

АПН лаьрххІа волча корреспондента дехар дарах цІи хеза волча авиаконструктора воІа, Сергей Александрович Яковлева дийцар:

— Идея хьалхагІа хиннар я — чоалхане ца хилар, тешамеи рентабельни хилар. Сево Іалашду из деррига? Цкъа-дале, тха конструкторски бюрона традиционни йолча «дозала культурас». Цун маІан сенах латт аьлча, из латт гІотташ йолча машина шийй дозал махулла кІезиг а деш, ма-хулла дукхагІа пайдане мухь цунга дІабахьийтарях. ШоалагІа-дале, оаха пайда ийцар геттара кІезига доагор доадеш долча кердача двухконтурни двигателех. Цул совгІа, хьалха хиннача тайпара йитай «шовзткъалагІчун» белгалольтта тІарча службаех тийша ца хилар. Масала, кердача машинай шийй трапаш я: чухьнахьа чуоттабаьб ши лоами — цІогангахьеи пилотий кабинапа юххеи. БІаь моттиг йолча фецарча кемана мухь тІаботташ йоаю ха шовзткъа итт моттиг йолчоа из тІаботташ йоаер миссел мара хилац. Иштта лоархІам баьб контейнерни хьисапе мухь дІа-хьа кхахьара деша а (пассажирски палубана кІал йоахкача лаьрххІача отсекашка). Пилотий доалахьа я паргІата; хоза кабина. Харц хургдац хІанззалца вай мехка аэахийчача лайнерашка из тайпа хиннаяц аьлча. ХІаьта бортовой системашта доал дарга диллача, уж деккхараш сагаи автоматашти юкъе нийсагІа хургдолча тайпара декъа хьежад тхо.

— ЯК-42 ерригача широташка. ГаьнагІарча СибарегІенера мехка къулбехьене кхаччалца, болх бара лаьрхІа я, — аьлар ше къамаьл даь воалаш Яковлев Сергея. — Тхона хетачох, цу машинах пайда эца йиш я Советски Союзе хинна ца Іеш кхычахьа а.

Юххера, чакхдаьннад сигалецара вІашагІкхетар. Эшаш йола тохкамий цикл кхоачашъяь яьнначул тІехьагІа сигала гІолла лела мегаргхиларах йола сертификат хьа а йина Аэрофлотага дІалургья ЯК-42.

Алексей ГОРОХОВ,
АПН лаьрххІа вола корреспондент.

БІУХОШТА ШЕФСКИ НОВКЪОСТАЛ ДАРАХ

Селхан Грозненски эпсарий ЦаргІа республика культура учрежденей болхлой, Грозненски гарнизона бІухой, чурча гІулакхий министерства подразделеней болхлой вІашагІкхийттабар. Цига «Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа советски халкъо котало яьккха 30 шу дизара хетабаь СССР ТІема низашка баьча культурно-шефски балха Ерригсоюзни общественни хьажара итогех» доклад йир культура болхлой профсоюза обкома военно-шефски комиссе председатела Х. К. Шаипова.

Цига гулбенначар чІоагІа гІадбаха тІанйцар СССР культура министерства коллеге, СССР культура болхлой профсоюза ЦК Президиумо баьча сопамагІа Грозненски гарнизона бІухошта юкъеи МВД подразделенешкеи культурно-шефски болх беча доккхий хІамаш карагІдувларах НГІ АССР культура болхлой профсоюза обкома СССР чурча гІулакхий министерства карара-кара тела кубок яларах бола хоам. Лоаца къамаьл а даь профсоюза обкома кулгалхочка кубок дІаелар республика чурча гІулакхий министра Н. И. Гусинина.

Укхаза иштта профсоюза обкома грамоташи маьхера совгІаташи луш белгалбаьхар культурно-шефски балха дикагІбола активисташ.

Зале хинначарна художественни самодеятельноста концерт луш чакхдаьлар из безаме вІашагІкхетар.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ СОВЕТСКИ ЭСКАРЕ ГІУЛАКХ ДАЬ БАЬННА ЦІАБАЬХКА ТІЕМАХОЙ!

— оператора,
— технологически оборудованена ремот еча слесара,
— токара,
— лаборанта,
— электромонтера,
— КИП слесара,
— насосийн компрессорни машиниста
— специальносташ Іомае Шун безам бале балха отта А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводерча болх бе йолалуча технологически установчашка. Льготаш йолаш пенсе ваха бокъо а лу укхаза.

Специальносташка хьежжа 3—6 бетта лаьрххІа деша а дейта завода цехашкеи лабораторешкеи производственни практика чакхйоаккхийтаргья. Дезал боаца болхлой дика кийчъяьча общежитеца ІалашбергІа, «Грозный нефтяная —36 участок» яхача поездаца лела льготаш лургъя.

ШО ТХА ЗАВОДЕ ДАХКАР, А. БАЛХА ХЬАЛАШ ДОВЗАР А ЛОВ ТХОНА

Балха ва безам бар, цу деша духтІавала лоаш вар ваха веза: г. Грозне, Победа проспект, 40, адресагІа йолча нах балха уттабареи информацеи бюро е Заводской районерча А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе.

ЗАВОДА ДИРЕКЦИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

22 апрель

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Іуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Костер». 10.10 — Босбола телевидени. «Революце ветераний стихех дола иллеш». Концерт. 10.35 — Босбола телевидени. «Надежда» яха художественни фильм. 14.40 — Передачай программа. 14.45 — «Ленинах дола дош» яхача документальни фильма премьера. 15.15 — «Спортах йола беседаш». 15.45 — «Болхлой депутатий хьалхара Совет». «Болхлой депутатий Иваново-Вознесенски Совета 70 шу дизарга». 16.25 — Босбола телевидени. Городера Москвера берий художественни самодеятельноста смотра лауреатий концерт. 17.00 — Босбола телевидени. Владимир Ильич Ленин ваь 105 шу дизара хетаь торжественни заседани. Концерт. Съездий Кремлевски Дворецера трансляци. Перерывах «Дийна Ленин» яха документальни фильм. 20.25 — Юртара вахар (гІалгІай меттала). 20.55 — Музыкальни пауза. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Къонаи эфире я». Передача йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.40 — «Нохч-ГалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, гІалгІай меттала). 19.00 — «Ульяновгіар дезал» яха художественни фильм. 20.25 — Бетховен. КхоалагІа концерт. Кхоачашду СССР халкъа артиста Флиера а СССР халкъа артистка Иванова керте латтача симфонически оркестро а.

23 апрель

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Іуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Тамашина хІамаш». 10.00 — Кинокомеди экрана тІа я. «Озорные повороты» яха художественни фильм. 11.30 — «Новкъост мастер» яха телевизионни очерк. 14.25 — Передачай программа. 14.30 — Урок дІахьу фронтовикаша. 15.00 — «Эрсий никъбархой тохкамхой». 15.30 — Босбола телевидени. Берашта дола фильм «Кононерскера бераш» яха художественни фильм. 16.45 — «Ізима—тахан». 17.15 — ДикагІа йола продукци дукхагІа Грозненски барзкъаш тегача производственни объединене Веденски филиала коллектив (нохчий меттала). 17.40 — Музыкальни пауза. 17.45 — «КъорІа а цун реакционни чулоацам а». КПСС Сунженски райкома инструктора Хашиева выступлени (гІалгІай меттала). 18.00 — Киножурнал. 18.10 — «Кулг хьада йовкъест». Кагирхой барт йиш дизара Дунен халкъашта юкъерча денна хетаь передача. 18.30 — Телевизорашка хьожарий хаттарашта жоп ду СССР Іилмай Академе членакорреспондента Афанасьев. 19.00 — Босбола телевидени. «Хьаст» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 19.50 — Босбола телевидени. «Токара Курылева пятилетка» яха телевизионни очерк. 20.00 — Босбола телевидени. Японе центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои йоккха симфонически оркестр. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени «Шопениана» яхача балета премьера. Кхоачашъю Вагановой цІерагІ йолча Ленинградски академически хореографически училище дешархоша. 22.00 — Босбола телевидени. Футболах кубок. ЯьккхарИй кубок. Голландера передача. Перерывах — «Спортлото» тираж. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.15 — «24 сахьат». Информационни выпуск. 17.30 — «Юртара горизонташ». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «ХІара сурта тІа малх ба». 18.30 — Телевизионни фильм. 18.40 — Нохч-ГІалгІайчу гІолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.00 — Хоамаш, реклама. 19.05 — «Складера гаьнаш йолча кхачалца» яха документальни фильм. 19.25 — Халкъа творчество (нохчий меттала). 19.55 — Шоана, бераш. 20.15 — Концерт.

РАДИО

22 апрель

6.30 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ленинах дола нохч-гІалгІай иллеш (гІалгІай меттала). 9.00 — «Революцена дІаденна вахар». Исторически Іилмай доктора Голикова беседа (нохчий меттала). 9.15 — Вай почта (эрсий меттала). 9.25 — Ашараш 9.30 — «ХІанзара хаиара къона саг» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала). 16.00 — «Укх дерригача дунен тІа сий лаш я ЛенинацІи» яха передача (гІалгІай меттала). 16.15 — «ХІама кхоара а лоралара а тІехьа» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.30 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала). 17.00 — Владимир Ильич Ленин ваь 105 шу дизара хетаь торжественни заседани. Концерт. Съездий Кремлевски Дворецера трансляци.

23 апрель

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Социалистически яхьо доттагІал чІоагІду». Социалистически яхье яьнна Пригородни Назрановский районий хьакъехьа йола Осмиева выступлени (гІалгІай меттала). 8.50 — Инструментальни ашараш (нохчий меттала). 9.10 — Сийлахь-йоккхача Котало 30 шу дизарга. Комиссар Магомед Имадаев (эрсий меттала). 9.25 — «ЦІераш а йоавал тхона дагадоагІа шо» Города Назрана тІема сийлен музейра передача (эрсий меттала). 9.45 — «Депутатий гІулакхаш а йоакхонаш а» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 16.00 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала). 16.20 — «Саг, автомобилы, никъ» (нохчий меттала). 16.30 — Ашараш (эрсий меттала). 16.45 — Юртара вахар. «ТІем тІа санна къахьегаш а» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш моrхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоалаш. гІийло мух а хьеккхаш ха хилеи фегара температура республике гІолла 15—20, Грозне 17—19 градус. йІовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмеи кхаьла а йолаш, юкъе екха а Іекхаш, наг-нагахьа догІа а делхаш. Бе-беча оагІорахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьеккхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 6—11, деношка 14—19 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина урама, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактор — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; белхахама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кехатий отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет оаланна шинарен, еарен, шоаттен денош.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 2981.